

OBODRZYCI

Naród północno-zachodniej Germanii Slavica

O historii kraju Obodrytów i jego pozycji w Europie od
późnej epoki żelaza do wczesnego średniowiecza

Christian Nissen Spangshus

© Christian Spangshus 2018

I duńska edycja 2018

I polska edycja 2023

Z duńskiego tłumaczyła
Maryla Twardowska-Spangshus

Wydawca: Christian Spangshus, Kroghsvej 21, DK-7500 Holstebro

*Plemiona zachodniosłowiańskie we współczesnych Niemczech w starożytności i
średniowieczu, Część 2*

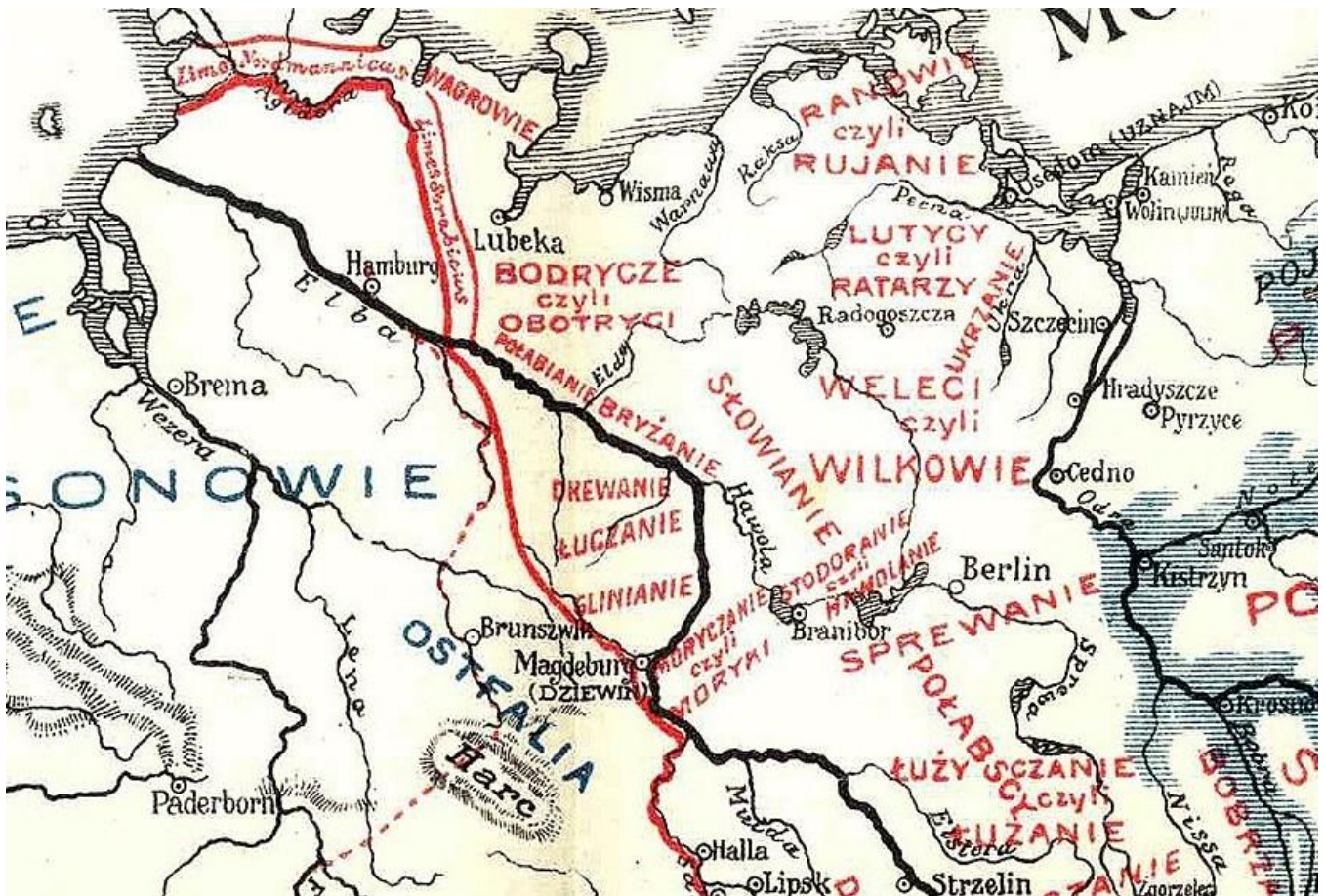
Obodrzyci

Naród północno-zachodniej Germanii Slavica

O historii kraju Obodrytów i jego pozycji w Europie od późnej epoki żelaza
do wczesnego średniowiecza

Christian Nissen Spangshus

Holstebro, 2023

Zachodnie granice osadnictwa słowiańskiego: Hamburg, rzeka Ilmenawa, Brunszwik, góry Harcu, Fulda, Wurzburg, rzeka Wernica oraz zakreślony czerwoną linią ciągłą Limes Sorabicus, od VIII wieku (granica oddzielająca Frankonię od Słowiańszczyzny zachodniej). Najbardziej na północ wysunięta część tej linii została przeprowadzona przez Karola Wielkiego na początku IX wieku i nazwana Limes Saxoniae.

Wstęp

„W secuntur Obotriti, civitas eorum Mikilinburg”

(Za nimi idą Obodrzyti, których stolicą jest Mikilinburg)

Helmold: Chronica Slavorum, lib.I, 2

Powyższy cytat pochodzi z wprowadzającego rozdziału „Kroniki Słowian” napisanej przez Helmolda, saksońskiego księdza i historyka, zwanego „von Bosau” od miejsca, w którym był księdzem. Jest to zatem pierwsze miejsce (spośród wielu innych), w którym Helmold wymienia Obodrzytów. W opisie plemion przed Obodrzytami wymienia m.in. Linianów a po nich Połabian i Wagrów.

Jeśli chodzi o opis plemion słowiańskich zamieszkujących tereny dzisiejszych Niemiec Wschodnich, brakuje nam źródeł pochodzących od samych Słowian. Źródła współczesne im to przede wszystkim kroniki i roczniki w języku łacińskim pisane przez kronikarzy z innych krajów. Do najważniejszych – choć nie jedynych – wśród Sasów należy wymienić wspomnianego wcześniej Helmolda oraz Adama z Bremy, a także Franka Einharda i Duńczyka Saxo Grammaticus. Później liczni historycy zinterpretowali, podsumowali i wyciągnęli wnioski z istniejących pisanych i innych źródeł. Z biegiem czasu ukazało się kilka wydań i tłumaczeń źródeł. W wydaniach oryginalnych tekstów z adnotacjami znajduje się wiele interpretacji, wyjaśnień, porównań i sprostowań nieporozumień i oczywistych błędów.

Kolejnym ważnym źródłem naszej wiedzy jest archeologia. Dzięki badaniom archeologicznym odnaleziono dowody na osadnictwo i istnienie plemion na tzw. Germania Slavica. O ile źródła pisane w dużej mierze dotyczą kontaktów Słowian z otaczającymi je ludami germańskimi na zachodzie i północy, włączając w to wojny i bunty, o tyle archeologia może poszerzyć naszą wiedzę na temat rozmieszczenia Słowian, osadnictwa, zwyczajów budowlanych – zwłaszcza budowy obiektów obronnych – sposobów życia, przedmiotów użytkowania i zwyczajów pochówku.

Jeśli chodzi o okres czasu, poniższe opracowanie należy zaliczyć – zgodnie z duńską tradycją – do germańskiej epoki żelaza (od około 400 r.), epoki Wikingów i wczesnego średniowiecza. Można by też mówić o okresie wielkiej wędrówki ludów zamiast o starszej germańskiej epoce żelaza. W Europie Środkowej i Południowej za początek epoki żelaza uważa się czas o 300-600 lat wcześniejszy niż w Danii.

Obodrzyci

VII – VIII wiek

Obodrzyci zamieszkiwali północno-zachodnią część obszaru pomiędzy Odrą a Łabą, zwanego później w terminologii naukowej „Germania Slavica”, a zamieszkanego i rządzonego przez plemiona słowiańskie. Po podboju tego kraju przez Sasów i Franków w średniowieczu, słowiańscy mieszkańcy pozostali na tych terenach, ale stopniowo zostali wchłonięci przez liczniejszą populacją mówiącą po germańsku. Germania to termin używany przez rzymskiego pisarza Tacyta na określenie ludności części Europy kontynentalnej, która leżała na północ od granicy Cesarstwa Rzymskiego. Dzieło Tacyta „Germania” powstało około 98 roku, czyli na długo przed przesiedleniem się Słowian.

Pierwsze plemiona słowiańskie przybyły na te tereny prawdopodobnie w drugiej połowie VI wieku. W pierwszej połowie VII wieku dotarli do północnego Lauenburga, Lubeki i wschodniego Holsztynu. Tak więc plemiona, które później miały utworzyć związek, zamieszkiwały obszar graniczący z terytorium Duńczyków od północy, z saksońskimi Albingami Północnymi od zachodu, także z saskimi Ostfalami od południa i słowiańską ziemią Wioletów na wschód.

N.M. Petersen tak opisuje w „De danskes toge til Venden” (Wyprawy Duńczyków do kraju Wendów) (1838 - 1839) zasięg faktycznego obszaru plemiennego Obodrzytów:

”Gaa vi fra Wagrien over Trave, saa komme vi ind i Obotriternes land. Folket omtales allerede i Kong Alfreds Oversættelse af Orosius, kaldes der Apdrede, og sættes nordenfor Oldsaxerne. Det udgjorde en anseelig Stamme, der tidlig blev bekjendt ved sine Krige med Karl den Store, og tillige beherskede Vagrier og endnu andre mindre Stammer. De egentlige Obotriter boede fra Mundingen af Trave langsmed Grænserne af det Lauenborgske til Steckenitz's Indløb i Elben; mod Östen strakte de sig til Floden Warnow. Deres Hovedstad hed Mikilenburg, nuværende Landsby Mechlenburg, söndenfor Vismar og efter dens gamle Navn Rereg kaldtes de ogsaa Reregi”.

„Jeśli pójdziemy z Wagrii przez Trave, wejdziemy do krainy Obodrzytów. Lud ten jest już wspomniany w tłumaczeniu Orozjusza dokonany przez króla Alfreda, nazywa się go Apdrede i znajduje się na północ od Starych Sasów. Utworzył znaczne plemię, które wcześniej zasłynęło z wojen z Karolem Wielkim, a także kontrolowało Wagrów i jeszcze inne mniejsze plemiona. Prawdziwi Obodrzyci żyli od ujścia rzeki Trave wzdłuż granic Lauenburga do

wpływu Stecknitz do Łaby; na wschodzie sięgały aż do rzeki Warnow. Ich stolicą był Mikilenburg, obecnie wieś Mechlenburg, na południe od Wismaru i zgodnie z jego dawną nazwą Rereg zwano ich także Reregami”.

Nie ma pewności co do pochodzenia nazwy plemiennej (obodrzycki, abotrites abotrites). Jedną z kilku teorii głosi, że rdzeń tego słowa to -odr-, co może wskazywać na wcześniejsze sąsiedztwo z rzeką Odrą. Jednak najwcześniejsze źródła używają formę abotrites.

Czy Obodrzytów i inne plemiona słowiańskie na zachód od Odry powinno się nazwać plemionami, skoro najczęściej używanym terminem ze strony frankońskiej i saskiej (po łacinie) był „gens” (lud), co zwykle oznacza jednostkę polityczną z królem na czele, omawia Kasperski w swojej rozprawie o Frankach i Obodrzytach w IX wieku.

W źródłach historycznych Obodrzycki są często nazywani tą nazwą, choć równie często określani są pod nazwą potoczną: Wenden, vender, Wendowie.

Związek Obodrzytów:

Prawdopodobnie około połowy VIII wieku powstał silny związek utworzony przez plemię Obodrzytów, które zajmowało centralną pozycję w związku.

Związek Obodrzytów miał swojego przywódcę, księcia/króla. Związek miał stolicę w Mechlinie (Meklemburgia) i Swarzynie (Schwerin). Na zachód od „prawdziwego” plemienia Obodrzytów żyli Połabianie ze swoim ośrodkiem w Raciborzu, a na dalekim północnym zachodzie Wagrowie z głównymi ośrodkami w Stargardzie i Lubece. Na wschód od plemienia Obodrzytów nad rzeką Warnawą, tj. Warnową mieszkali Warnowowie.

Na południe i wschód od obszaru związku żyło wiele mniejszych plemion, które również uważano za część związku Obodrzytów, a mianowicie Linianie (łac. linones), Bytyńcy (łac. bytenici), Smolińcy (łac. smeldingi) oraz Moraczanie (łac. morezini), którzy później zjednoczyli się w zjednoczone większe plemię: Linianów. Jednak w 808 roku Smolińcy i Linianie zawiedli Obodrzytów i przyłączyli się do trwającego wówczas sojuszu duńsko-wieleckiego.

Roman Zaroff pisze:

“It was a regional polity on a par with political units such as Saxony or Bavaria among the Germans; and Southern Jutland, Zeeland or Scania among the Scandinavians.”

„Był to ustrój regionalny na równi z jednostkami politycznymi, takimi jak Saksonia czy Bawaria wśród Niemców; a wśród Skandynawów południowa Jutlandia, Zelandia lub Scania.” (Zaroff).

Związek Obodrzytów był najobszerniejszym stowarzyszeniem Słowian w północnej Germanii Slavica. Istnieją różne zdania na temat politycznego charakteru związku Obodrzytów, ale generalnie należy stwierdzić, że istniał znaczny stopień spójności, a ponadto najwyższe kierownictwo sprawowane było przez wspólnego, najwyższej stojącego, księcia.

Prawdopodobnie nie chodziło tu o formalne utworzenie państwa we współczesnym znaczeniu, chociaż książę Godskalk (ok. 1000–1066) miał ambicje w tym kierunku. W szczególności jednak najdalej w staraniach o utworzenie rzeczywistego państwa słowiańskiego posunął się jego syn Henryk (zobacz więcej w rozdziale o Godskalku i Henryku).

Mimo to trzeba stwierdzić, że czasami w stowarzyszeniu/sojuszu występowała pewna słabość. I tak Obodrzyci zaatakowali Wagrów w XII wieku, a na wschodzie miały miejsce próby oderwania się. Ponadto niektóre plemiona, jak Obodrzyci i Wagrowie, okazjonalnie wspierały Franków, Sasów czy Duńczyków w ich wojnach między sobą i ze Słowianami. Obodrzyci mieli długotrwały sojusz z Imperium Franków. Zdaniem Gołaszewskiego za rok zawarcia tego sojuszu należy uznać rok 780. Ponadto w XII w. nastąpił podział związku na część zachodnią (Wagrowie i Połabianie) i część wschodnią, każda ze swoim przywódcą.

Należy założyć, że skoro Królestwo Franków zabiegało o sojusz ze związkiem Obodrzytów, związek ten uznawano za w miarę stabilną organizację o znacznym potencjale militarnym, czyli innymi słowami o strukturze geopolitycznej, którą jako sprzymierzeńca byłoby korzystnie posiadać.

Dynastie książąt:

Obodrzyci mieli dwie dynastie książęce. Pierwsza rozpoczęła się od Nakona, który rządził od 954 r. aż do swojej śmierci ok. 966 r. Od jego nazwiska ród książęcy nazwano Nakonidami. Ostatnim księciem rodu Nakonidów był

Zwinike. Według Helmolda (1.48) zmarł on w 1129 r. na zamku Ertheneburg, mieście Nordalbingów („*Remansit Zventepolch filius nomine Zvinike sed et hic interfectus est apud Ertheneburg urbem transalbianorum*”). - Zamek Ertheneburg znajdował się na południowy-wschód od Hamburga we wsi Schnakenbek na północnym brzegu rzeki Łaby, tj. w Holsztynie. Nadal znajdują się tutaj ruiny. - Šafařík wspomina, że Zwenko lub Zwenik zginął w 1129 r. Drugą dynastią byli Niklotydzi, od imienia Niklot (zm. 1160).

Hans-Jürgen Nitz cytuje tak zwaną Kronikę Fredegara, gdzie napisano, że faktycznemu, choć jeszcze nie nominowanemu, królowi Franków, Pippinowi Krótkiemu, w jego bitwach z Saksonami w 748 r. pomagali Wendowie i Fryzowie pod ich „królami”: (*“reges Winidorum seu Frigionum ad auxiliandum uno animo convenerunt”*). Przez Wendów rozumie się prawdopodobnie Obodrzytów lub Wagrów. (Nitz, Skryptoress)

O ataku Karola Wielkiego na Wioletów (789 r.) w wyniku ich powtarzających się najazdów i ataków na Obodrzytów, którzy byli sojusznikami Franków, pisze Einhard (w tłumaczeniu A.J. Granta):

“When these troubles had been settled he waged war against the Slavs, whom we are accustomed to call Wilzi, but who properly—that is, in their own tongue—are called Welatabi. Here the Saxons fought along with the other allied nations who followed the King’s standards, though their loyalty was feigned and far from sincere. The cause of the war was that the Wilzi were constantly invading and attacking the Abodriti, the former allies of the Franks, and refused to obey the King’s commands to desist from their attacks”.

„Kiedy te problemy zostały rozwiązane, wypowiedział wojnę Słowianom, których zwykliśmy nazywać Wilzi, ale właściwie – to znaczy w ich własnym języku – nazywają się Welatabi. Tutaj Sasi walczyli wraz z innymi sprzymierzonymi narodami, które postępowały za sztandarami króla, choć ich lojalność była udawana i daleka od szczerości. Przyczyną wojny było to, że Wilzi nieustannie najeżdżali i atakowali Abodrzytów, byłych sojuszników Franków, i odmawiali posłuszeństwa rozkazom króla, aby zaprzestać ataków”.

Pierwszym przywódcą Obodrzytów, którego imię jest znane na pewno, jest Witzan (Wilczan, Wican). W źródłach określany jest jako „rex Abodritorum”, „princeps” i „dux” (król, książę, przywódca Obodrzytów). Witzan był prawdopodobnie sprzymierzony z Karolem Wielkim przez większość jego panowania. Wspomina się o nim m.in w *Annales Fuldenses* pod rokiem 789:

” – *Abodritos, quorum Princeps erat Witzan --* ”. (Obodrzycki, których księciem był Witzan).

P.F. Suhm tak pisał o Witzanie i o roku 789:

”Den Obotritiske Regent Witzan havde undergivet sig ham (Karl den Store), og han regierede i Vestdelen af det nu værende Meklenborgske. Bestyrket ved ham, og med en Hær af Franker, Saxer, og Soraber, hvilke vare et Vendisk Folk, der beboede Lausitz, gik Carl over Elven og bekrigede det mægtige Vendiske Folk, Wilzer, Leuticier eller Welataber kaldet, hvilket besad Østdelen af Meklenborg, For-Pommern, og et stort Stykke af det Brandenburgske”.

„Regent obodrzycki Witzan poddał się mu (Karolowi Wielkiemu) i rządził w zachodniej części dzisiejszej Meklemburgii. Wzmocniony przez niego oraz z armią Franków, Sasów i Serbołużyczan, którzy byli ludem wendyjskim zamieszkującym Łużyce, Karol przekroczył rzekę i zawojował potężny lud wendyjski, zwany Wilcami, Lutycami lub Wioletami, który posiadał wschodnie tereny Meklemburgii, Pomorza Zachodniego i dużą część Brandenburgii”.

W latach 773-804 (wojna saksońska) Karol Wielki pokonał Sasów, w wyniku czego Królestwo Saksonii stało się częścią Cesarstwa Franków. Jako sojusznicy Karola Wielkiego Obodrzycki odegrali ważną rolę jako oddziały pomocnicze w wojnach frankońskich. Ich wojownicy walczyli u boku Franków przeciwko Sasom, Wioletom i Duńczykom.

Witzan został zabity przez Sasów (795 r. - w Bardowick, na północ od dzisiejszego Lüneburga). Jego następcą Drożko (w Annales Fuldenses zwany Trasucho) kontynuował politykę Witzana. Walczył u boku Franków przeciwko Sasom w 798 r., w jednej z ostatnich faz 33-letniej wojny między Frankami a Sasami. Podczas tej kampanii Drożko pokonał armię saską (tj. Nordalbingów) w bitwie nad rzeką Święcianą (Schwentine) w pobliżu wsi Bornhöved. Tej bitwy pod Bornhöved nie należy mylić ze znacznie późniejszą bitwą w 1227 roku pomiędzy armią duńską pod dowództwem Valdemara Zwycięzcy a książętami z Saksonii i Holsztynu oraz Lubeki, bitwą, którą Duńczycy przegrali.

Drożko poniósł jednak porażkę z sojusznikiem Sasów, królem duńskim Godofrydem (Godfredem) i musiał na pewien czas opuścić swój kraj. Wrócił po zawarciu traktatu pokojowego z Duńczykami w 809 r., lecz wkrótce potem został zamordowany z inicjatywy króla duńskiego. (Skowronek).

Przed śmiercią Drożko zdołał pokonać Wioletów, powodując wielkie zniszczenia ich ziem.

IX wiek

W „Chronika Slavorum” (Kronika Słowian), lib. I, rozdział 3, Helmold pisze pod rokiem 804: (tłumaczenie z łaciny na język duński)

”På denne tid, da også Slavernes folk var i færde med at komme under Frankerne, skal Karl have overladt Hammemburg, Nordalbingernes hovedstad, hvor han havde ladet opføre en kirke, til den hellige Heridags styrelse, idet han bestemte ham til at være biskop der på stedet, og dermed var det hans agt at gøre Hammemburgkirken til moderkirke for alle Slavernes og Danernes folkefærd.”

„– W tym czasie, gdy lud Słowian także był w trakcie poddawania się Frankom, Karol powierzył zarząd miasta Hammemburga, stolicę Nordalbingów, gdzie kazał zbudować kościół, świętemu Heridagowi, mianując go tam na biskupa, i tym samym miał zamiar uczynić kościół hammemburski metropolią całego ludu Słowian i Duńczyków.” („Sclavorum Danorumque gentibus metropolim statuere”).

A później w tym samym rozdziale napisano:

”- det er nemlig Danerne tillige med de folk, der bor Norden for dem, som Frankernes historieskrivere kalder for Nordmannere. Deres konge Godefrid havde i forvejen allerede undertvunget Friserne og Nordalbingerne, Obotriterne og andre Slavefolk og tvunget dem til at svare sig skat -”.

„- to Duńczycy wraz z ludem zamieszkującym na północ od nich, których frankońscy historycy nazywają Nordmanami. Ich król Godefrid już wcześniej podporządkował sobie Fryzów i Nordalbingów, Obodrzytów i innych Słowian i zmusił ich do płacenia daniny...”. („ – quorum rex Godefridus iam antea Frisis, itemque Nordalbingis, Obotritis et aliis Sclavorum populis tributo subactis –”).

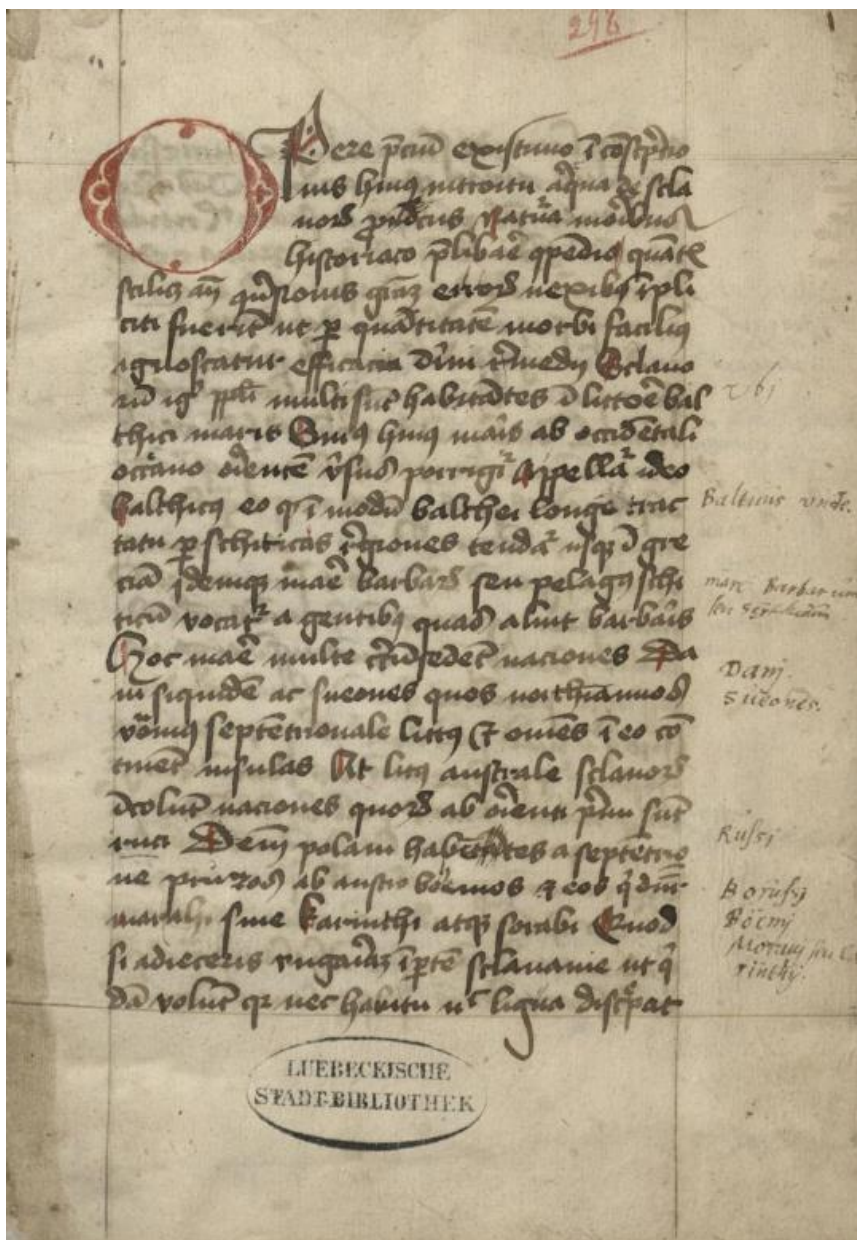
Wspomniany król duński to Godfred. Ten król nazywa się Gøtrik u Saxo (Księga 8). W tej samej księdze u Saxo jest napisane, że Gøtrik zaatakował „*ludność mieszkającą nad Łabą*” (Słowian, prawdopodobnie Obodrzytów lub Połabian), a następnie: „*Najpierw swoją flotą podbił Fryzję*”.

Nordalbingowie, wspomniani przez Helmolda (ludzie na północ od Łaby), byli Sasami, ale w 804 roku Karol Wielki – podczas wojny z Sasami – przymusowo przeniósł prawie 10 000 Nordalbingów w inne miejsca Cesarstwa Franków i pozostawił wyludnione obszary Obodrzytom (Einhard).

To samo podano w Annales Fuldenses: „*DCCCIII. Carlus Saxones transalbianos cum mulieribus et natis transtulit in Franciam et pagos transalbianos Abodritis dedit.*” - oznacza to, że przeniesiono zarówno mężczyzn, kobiety, jak i dzieci.

Wiadomo z całą pewnością, że Godfred zaatakował Obodrytów w 808 r. i m.in. zdobył ośrodek handlowy Reric, po czym deportował kupców do Sliestorp niedaleko Hedeby.

We frankońskiej kronice Annales Fuldenses, jednym z najważniejszych źródeł z tego okresu, w roku 808 wspomina się, że Godafridus, król Duńczyków, rozpoczął wojnę z Obodrytami, którym wyrządził wielkie szkody („*Godafridus rex Danorum, Abodritos bello adgressos, quamvis multis afficeret malis*”).

Helmold von Bosau: Początek kroniki Chronica Slavorum, Rękopis z XV wieku, Biblioteka Miejska w Lubece.

Public Domain

Między innymi w odpowiedzi na ataki Duńczyków Karol Wielki kazał wyznaczyć Limes Saxoniae (granicę saską lub pole saskie).

Jeśli chodzi o ośrodek handlowy Reric, jego lokalizację ustalono w latach 90-tych XX wieku, a mianowicie trochę na południowy-zachód od wioski Gross Strömkendorf, która znajduje się na wybrzeżu na północ od Wismaru, po wschodniej stronie Zatoki Wismarskiej. Obszar wokół Wismaru był co najmniej do końca XII wieku zamieszkały przez plemię Obodrzytów. 19 km

na północny-wschód od Gross Strömkendorf, na wybrzeżu Morza Bałtyckiego, znajduje się miejscowość Rerik, której nadano tę nazwę w 1938 roku, ponieważ wówczas przypuszczano, że znajdował się tam stary Reric.

Jeśli chodzi o Sliestorp (lub Sliasthorp), to miejscowość była wcześniej mylona z Hedeby. Jednak nowe wykopaliska pokazują, że w Slien (Schlei) – na wschód od Szlezwiku i na północny-wschód od Hedeby, a dziś w pobliżu wioski Füsing – znajdowała się dość duża miejscowość z epoki Wikingów, w której znajdowało się około 200 zabudowań. Przyjmuje się, że zabudowania były użytkowane, a przynajmniej istniały od ok. 700 – 1000 roku. Szacuje się, że był to jeden z ośrodków władzy wojskowej Duńczyków, skąd można było kontrolować pobliskie Hedeby i obiekt obronny Danevirke, a także przygotowywać ataki (i obronę) przeciwko Sasom, Frankom i Słowianom (Dobat). Do Sliestorp łatwo było dostarczyć statki i wojowników drogą morską.

Słowiańscy Obodrzycki byli – jak już wspomniano – na początku IX w. sprzymierzeni z Królestwem Franków, gdyż mieli wspólny interes w walce z Sasami. Dlatego atak Godfreda na plemię Obodrzytów został bardzo źle przyjęty przez Karola Wielkiego.

W „Between Borders” Melleno pisze, że kiedy Karol Wielki zdecydował w 804 r. o oddaniu obszaru za Łabą związkowi plemiennemu Obodrzytów, próbował w ten sposób stworzyć coś w rodzaju państwa buforowego wzdłuż północnej granicy królestwa Franków – w dużej mierze jako zabezpieczenie przed rosnącą potęgą Duńczyków. Ten obodrzycki bufor pomiędzy Frankami i Duńczykami miał znaczący wpływ na rozwój polityczny i kulturowy Słowian.

Pod rokiem 809 w Annales Fuldenses ogłasza się, że książę Drożko został zabity w wyniku zdrady w Reric. Morderstwo dokonali sprawcy posłani tam przez króla duńskiego Godfreda. (*ab hominibus Godafridi per dolum interfectus est.*)

W 815 r. armia składająca się z Franków i Obodrzytów ruszyła przez Ejder i weszli do południowej Jutlandii. Po 7 dniach marszu flota duńska uniemożliwiła natarcie wrogiej armii. Splądrowali jednak okolicę i podczas odwrotu wzięli ze sobą wielu zakładników. Ten frankoński atak na ziemię Duńczyków był dość nietypowy i powiódł się tylko dzięki sojuszowi Franków z Obodrzytami. Obodrzycki jednak po pewnym czasie rozczarowali się swoimi sprzymierzeńcami i na pewien czas dołączyli do Duńczyków. (Steenstrup: Danmarks sydgrænse).

W 819 r. wysłano dużą armię przeciwko Obodrytom; armia składała się z Franków Wschodnich i Sasów. Obodrzycki książę Sławomir (łac. Sclaomir) poniósł klęskę i sam dostał się do niewoli i został wywieziony do Akwizgranu (Aachen), gdzie dwór cesarski Ludwika Pobożnego skazał go na wygnanie za różne przestępstwa. Cesarz sprawił także, że Czedrog, syn Drożka, został nowym księciem Obodrytów.

W 862 roku król wschodnich Franków, Ludwik Niemiecki, chciał uniemożliwić księciu Obodrytów Dobromysłowi połączenie i wzmocnienie swojego kraju. Jednak armia królewska poniosła kilka porażek w bitwach z Obodrytami i ostatecznie musiała wrócić do kraju, a cel wyprawy nie został osiągnięty. (Gołaszewski).

Podróżnik i (prawdopodobnie) handlarz imieniem Wulfstan odbył podróż morską z Hedeby do Truso (w dzisiejszej Polsce) pod koniec IX w. Mówi, że po drodze ma na prawej burcie Weonodland (Vendland), co znaczy, że podróż zaczął od kraju Wagrów i Obodrytów. W tłumaczeniu na język angielski opis jest następujący:

“Wulfstan said that he went from Heathum to Truso in seven days and nights, and that the ship was running under sail all the way. Weonodland was on his right, and Langland, Læland, Falster, and Sconey, on his left, all which land is subject to Denmark.”. (Discovery).

(„Wulfstan powiedział, że płynął z Heathum do Truso w siedem dni i nocy i że statek przez całą drogę płynął pod żaglami. Weonodland był po jego prawej stronie, a Langeland, Lolland, Falster i Skania po jego lewej stronie, a wszystkie te ziemie podlegały Danii.”). – Cel podróży, miasteczko handlowe Truso, zostało zlokalizowane później – właściwie dopiero w latach 80-tych XX w. – nad brzegiem jeziora Drużno, kilka kilometrów na południe od polskiego Elbląga.

W swojej kronice, wzmiankując o kościołach w północnej Germanii Slavica, Helmold rozróżnia krainy Lutyków, Obodrytów i Wagrów (*in universa gente Luticiorum, Obotritorum sive Wagirorum*), czyli grupy plemienne widziane od wschodu na zachód.

X wiek

Obodrzycki książę Mistivoj (pol. Mściwoj, którego imię można przetłumaczyć jako: wojownik zemsty), rządził społecznością plemienną – początkowo jednak tylko Obodrytami wschodnimi – w drugiej połowie X wieku. Zmarł około 990 r. Przyjmuje się, że jest synem księcia Nakona (zm. ok. 966 r.).

Za panowania Mściwoja – w 968 r. – utworzono diecezję kościelną z siedzibą biskupią w Starigardzie, stolicy Wagrów, dzisiejszym Oldenburgu.

W 983 r. doszło do połączonego napadu Obodrzycko-Wieleckiego na obszary germańskojęzyczne. Nazywa się to również Wielkim Powstaniem Słowian.

Część sił słowiańskich złożona z Obodrytów i dowodzona przez Mściwoja, spaliła Hamburg, natomiast Wieleci zniszczyli Hobolin (Havelberg) i miasto Brandenburg.

W 984 Mściwoj został zaproszony na spotkanie magnatów germańskich w Kwedlinburgu (Quedlinburg), w którym uczestniczył także Mieszko I, założyciel państwa polskiego.

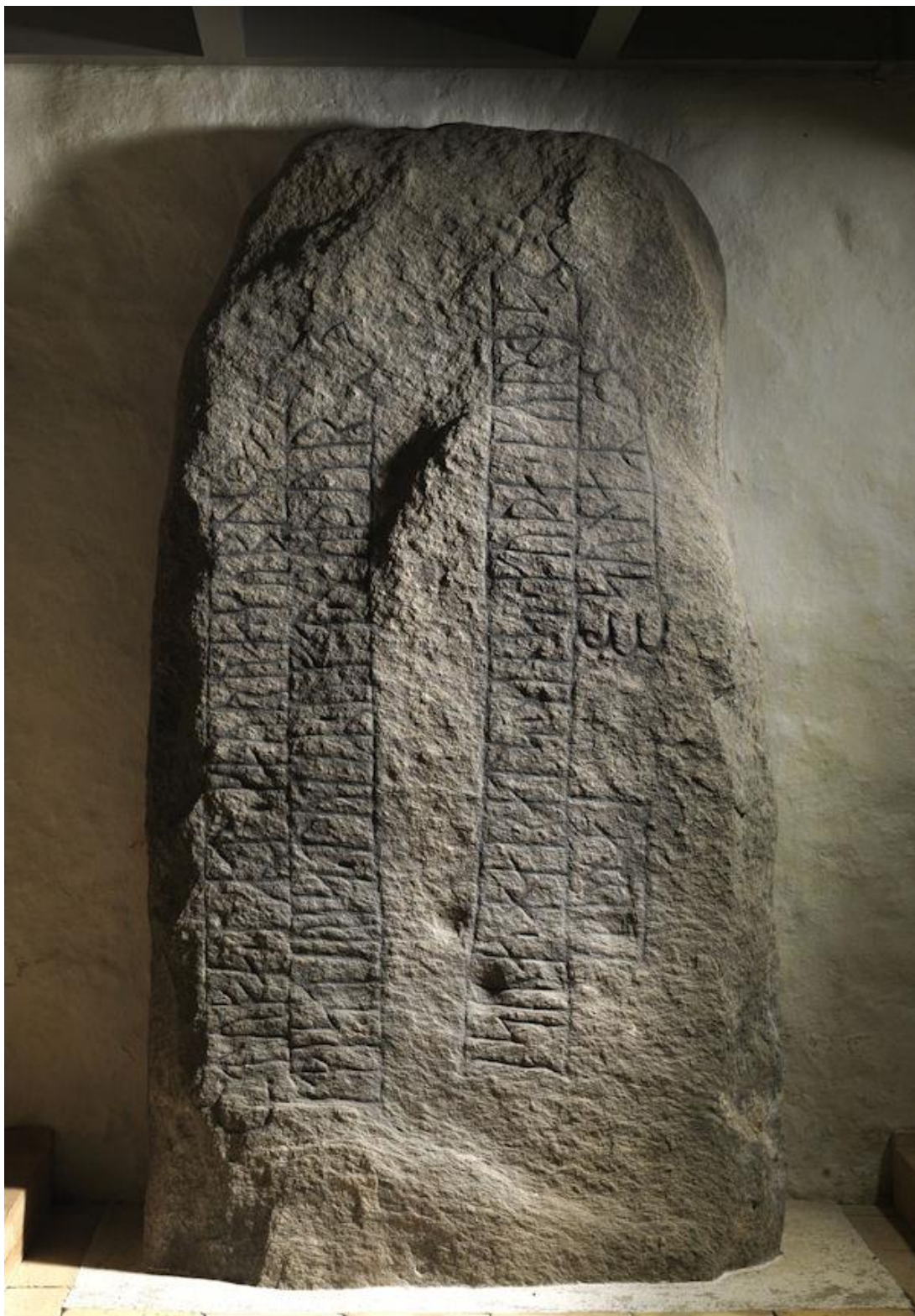
Związek między Mściwojem a Duńczykami odkryto dzięki dwóm kamieniom runicznym, które do lat trzydziestych XIX wieku stały przy głównym wejściu na cmentarz w Sønder Vissing. Jeden stoi obecnie w kruchcie, drugi w kościele. Obydwa kamienie runiczne pochodzą z późnej epoki Wikingów. Na dużym kamieniu runicznym w kościele zostało napisane:

"Tufa, Mistives datter, Harald den Godes, Gorms søns kone, lod disse kumler (mindesmærker) gøre efter sin mor". ("tufa ' IRt ' kaurua ' kubl mistiuis ' tutiR ' uft ' muþur sina ' kuna harats ' hins ' kuþa ' kurms sunaR").

„Tufa, córka Mistive, żona Harald Dobrego, syna Gorma, kazała wykonać te kumele (pomniki) po swojej matce”. („tufa ' IRt ' kaurua ' kubl mistiuis ' tutiR ' uft ' muþur sina ' kuna harats ' hins ' kuþa ' kurms sunaR”).

Harald wspomniany w inskrypcji musi być Haraldem Sinozębym. Sam wznosił duży kamień runiczny w Jelling, około 30 kilometrów na południe od Sønder Vissing. Kamień w Sønder Vissing został więc wzniesiony przez żonę Harald Sinozębego, Tove, jako pomnik dla jej matki. Ojciec Tove, Mistive, musi być księciem Obodrytów, Mściwojem. Sojusze małżeńskie były (już wtedy) ważną częścią polityki zagranicznej. (Garner, (I) s. 40-41). – (Danske runeinnskrifter fra vikingtid /pol. Duńskie inskrypcje runiczne z epoki

Wikingów). Harald Sinozęby miał kilka żon, w tym Gunhildę, która była matką Svenda, późniejszego króla Danii i Anglii.

Kamień runiczny w kościele w Sønder Vissing (Jutlandia).

Photographer Roberto Fortuna, commissioned by the Danish National Museum, [Sdr vissing](#)
[1 600px](#), [CC BY-SA 3.0](#)

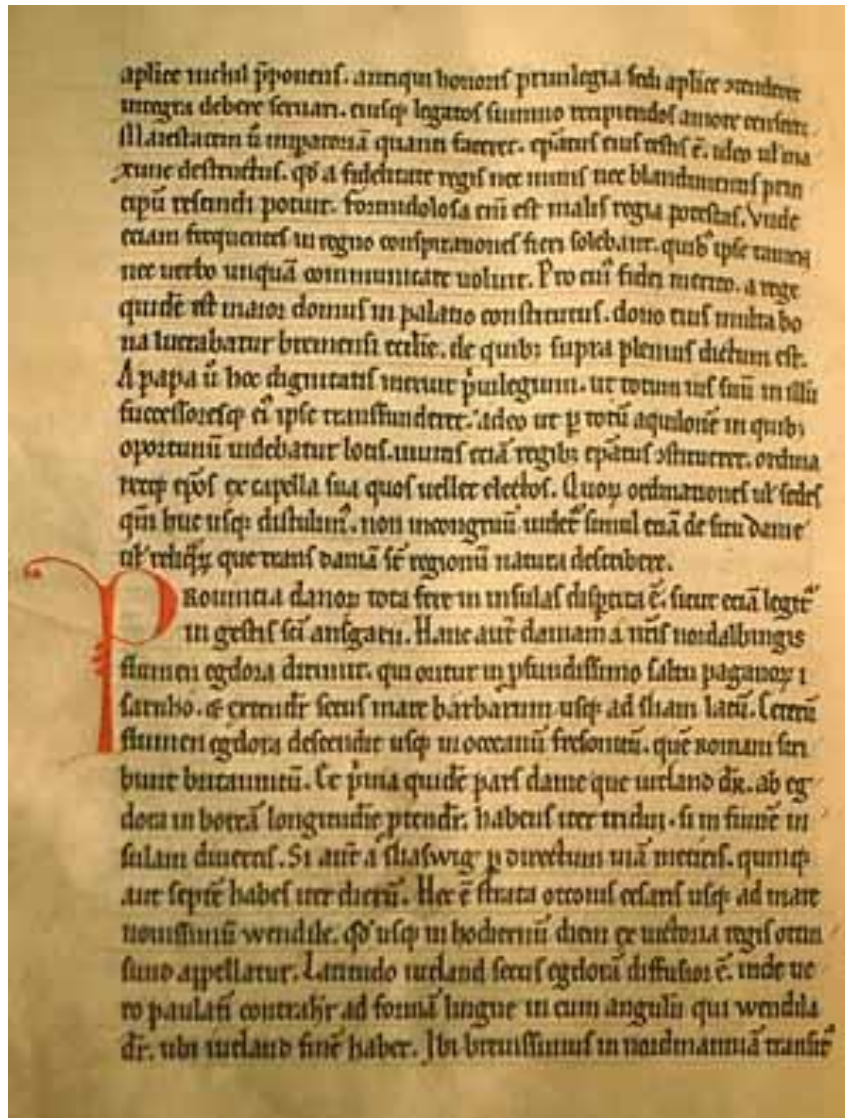
Według Adama z Bremy córka księcia Obodrytów o imieniu Estred (lub Estrid, Astrid) została wydana za męża za szwedzkiego księcia Olofa, późniejszego króla Olofa Skötkonunga. Była zatem królową Szwecji ok. roku 1000 do 1022. Według Gołaszewskiego Estred była córką Mściwoja.

W 983 roku Lutyce na czele z Redarami zbuntowali się zarówno przeciwko tworzeniu państw jak i misjom germańskim. Siedziby biskupie Brandenburgii, Havelbergu i Oldenburga zostały zdobyte i zniszczone.

W 987 Harald Sinozęby (Harald Blåtand) został zdetronizowany przez swojego syna Svenda Dwubrodego (Svend Tveskæg). Svend Dwubrody był wnukiem króla duńskiego Gorma Starego (Gorm den Gamle) i prawdopodobnie wnukiem księcia obodrzyckiego Mściwoja. Pod warunkiem oczywiście, że jego matką była Tove (Tufa), ale nie jest to pewne. Harald Sinozęby prawdopodobnie szukał schronienia u Pomorzan w Jomsborgu (Jumne), co dziś uważa się, że był to Wolin w Polsce.

Mistislav (pol. Mściśław), syn Mściwoja i wnuk Nakona, został kniazem (knees) Obodrytów około 995 r. W 1018 r. Lutyce najechali terytorium Obodrytów. Lutyce obalili Mściśława i zniszczyli ostatnie kościoły na terytorium Obodrytów.

Termin Levstiter jest używany w pisanym języku duńskim. Ale to musi być liutizen (niem., dawniej Wilzen lub Welatabi, pol. Lutyce lub Wieleci, ros., velety, łac.veleti). Wieleci nie byli pojedynczym plemieniem, ale w miarę stabilnym związkiem plemion słowiańskich, którzy byli sąsiadami związku Obodrytów od wschodu.

Strona z Adama von Bremen: Gesta Hammaburgensis ecclesiae pontificum. Rękopis z XIII wieku

Mściwław zmarł na wygnaniu w 1022 r. Jego syn Udo (lub Pribigniew, pol. Przybygniew) objął władzę w krainie Obodrzytów w 1018 r. Adam z Bremy wspomina Udo, ale nazywa go Uto (Księga 2, rozdz. 66).

XI wiek

Jeszcze jeden z Nakonidów odegrał rolę na terenach przybałtyckich, a mianowicie jeden z potomków Nakona, Godskalk (niem. Gottschalk), który uczęszczał do szkoły klasztornej w Lüneburgu.

Godskalk żył od ok. 1000 do 1066. Opuścił szkołę klasztorną w 1028, kiedy zginął jego ojciec, książę Udo. Prawdopodobnie próbował pomścić śmierć ojca, jednak w 1030 roku został pojmany przez księcia Saksonii Bernharda II. Godskalk został przez niego wygnany, po czym udał się do Anglii i wstąpił na służbę Knuda Wielkiego, króla Anglii, Danii i Norwegii. Tutaj zyskał dobrą reputację dzięki licznym wyczynom wojennym. (Helmold: *"At ille dimissus abiit ad regem Danorum Kanutum et mansit apud illum multis diebus sive annis, - - - Unde etiam filia regis honoratus est"* (rozd. 19)). – (Saxo, rozdział o Knudzie Wielkim (księga 10):

„W tym czasie przybył do króla niezwykle zdolny młodzieniec wendyjski imieniem Godskalk i rozpoczął u niego służbę wojskową.” – *„Eo temporis Guthscalculus Sclavicus, eximia indolis adolescens, commilitum regis stipendia meriturus accessit.”*

Po śmierci Knuda w 1035 roku poszedł Godskalk na służbę do późniejszego króla Danii, Svenda Estridsena (Svend Estridsøn). Ożenił się z córką Svenda, Sigrid.

O małżeństwie Godskalka i Sigrid pisze Helmold, że Godskalk został ożeniony z córką króla, zaś Saxo w rozdziale o Svendzie Estridsonie pisze (księga 11): „Córka Syrithe, która później poślubiła Wendejczyka Godskalka i o której będzie mowa w dalszej części, również musiała być dzieckiem z nieprawego łoża”. (*„Sed et filia Siritha, quae postmodum Guthscalco Sclavico coniunx accessit, in sequentibus referenda, pelice pariter orta proditur.”*).

Dziecko z nieprawego łoża to dziecko urodzone poza związkiem małżeńskim. A Svend miał sporo romansów pozamałżeńskich.

U Werlauffa mówi się, że Godskalk *"ægtede Svends Datter Sigrid og stiftede et Rige, der omfattede Vagriernes, Polabernes og Obotriternes land eller det østlige Holsten, Lauenborg og Meklenborg. Han blev dræbt 1066 i et Oprør af hans egne hedenske undersåtter som derpaa uden at erkiende hans Sønners Arveret underkastede sig fyrst Kruko af Rygen"* („poślubił córkę Svenda, Sigrid, i założył królestwo obejmujące ziemie Wagrów, Połabian i Obodrzytów czyli wschodni Holsztyn, Lauenborg i Meklemburgię. Zginął w 1066 roku w

buncie swoich pogańskich poddanych, którzy następnie, nie uznając dziedzictwa jego synów, poddali się księciu Kruko z Rugii”.)

W 1043 r. Obodrzycki pod wodzą księcia Racibora przypuścili atak na Danię. Ich armia, która była bardzo liczna, natarła na Półwysep Jutlandzki i spowodowała wielkie zniszczenia w południowej Jutlandii, w tym w Ribe. W drodze powrotnej zostali jednak zaatakowani przez armię duńsko-norweską pod wodzą ówczesnego norwesko-duńskiego króla Magnusa Olavssona („den Gode” /Dobrego). Choć Słowianie stanowili wyraźną przewagę, ponieśli miazdzącą klęskę. Zginęli między innymi wszyscy synowie księcia Racibora. Bitwa miała miejsce na Lyrskov Hede, na północny-zachód od Hedeby. Według jednego źródła rywal Magnusa o tron, Svend Estridsøn, brał udział w bitwie po stronie Słowian. Źródło to (Agrip, 37-38) twierdzi nawet, że to Svend zgromadził wielką armię słowiańską.

Na początku tego roku (1043) zmarł książę Racibor, prawdopodobnie zabity przez Duńczyków.

Godskalk skorzystał z okazji i upomniał się o swoje dziedziczne prawo do stanowiska władcy Obodrytów. Jako książę zabiegał o wsparcie polityczne u księcia Bernharda II i – zachęcany przez niego – starał się wprowadzić chrześcijaństwo u Obodrytów i ich sprzymierzeńców, m.in. poprzez zakładanie kościołów i klasztorów. Między innymi w Meklemburgu utworzono stałą siedzibę biskupią.

Godskalk został zamordowany 7 czerwca 1066 roku w Lenzen, prawdopodobnie z powodu swojego brutalnego postępowania podczas próby wprowadzenia chrześcijaństwa wśród plemion słowiańskich. Godskalk był piątym obodrzyckim władcą z dynastii Nakonidów.

Wdowa po Godskalku, duńska córka królewska Sigrid Svendsdatter, została odnaleziona wraz z innymi kobietami w Meklemburgu, mieście Obodrytów. Ona także została ukarana, a następnie wypędzona nago, jak relacjonuje Adam: „*Filia regis Danorum apud Michilenburg, civitatem Obodritorum, inventa cum mulieribus nuda dimissa est*”.

Jednak Sigrid wraz ze swoim i Godskalka synem, Henrikiem, udało się uciec do Danii, gdzie byli bezpieczni. Wuj Henrika, brat matki, Erik Ejegod, walczył ze Słowianami i zdobył twierdzę Starigard / Oldenburg.

Wykopaliska prowadzone w latach 1982–1993 nad rzeką Fribrødre Å na północy wyspy Falster wykazały obecność pewnego rodzaju stoczni, w której

znajdowała się znaczna liczba pozostałości statków typu wendyjskiego, w tym langskipów (czyli długich statków żaglowych wikingów (od tłum)). Datowanie obejmuje okres pomiędzy 1050 a 1100 rokiem, co może pasować do ucieczki Henrika i Sigrid do Danii w 1066 r. oraz późniejszego powrotu Henrika i zabicia Kruto w 1093 r. (patrz poniżej). Badacze zakładają, że to załogi statków przewiozły uchodźców przez morze do Danii. Tutaj Henrik i Sigrid zapewne zamieszkali na dworze królewskim, ponieważ należeli do rodziny królewskiej. Marynarze prawdopodobnie otrzymali pozwolenie na zakotwiczenie i naprawę swoich statków na Falster. W latach 90. XI w. stocznia najwyraźniej została opuszczona (Madsen. – Müller-Wille). Nawiasem mówiąc, nazwa miejscowości Fribrødre wywodzi się od słowiańskiego pribrodu lub prybrodu, co oznacza „przy brodzie”.

W 1067 roku książę Kruko (zwany również Kruto) zdobył władzę nad Obodrytami. Kruto był utalentowanym przywódcą i zwycięskim dowódcą armii. Najwyraźniej cieszył się dużym szacunkiem także wśród swoich poddanych. Po tym, jak pokonał trzy ludy w północnej Albingii: Holzatów, Stormarów i Ditmarów i zmusił ich do płacenia daniny związkowi Obodrytów, jego królestwo sięgało aż do Morza Północnego. Kruko był wyjątkowo wrogo nastawiony do chrześcijaństwa i wszelkich prób chrystianizacji swojego ludu.

Kroniki opisujące wydarzenia tamtych czasów charakteryzują się na ogół postawą prochrześcijańską. Dlatego pogańskiego księcia takiego jak Kruko opisują krytycznie, natomiast słów pochwały pod adresem chrześcijańskich książąt jest więcej.

Kiedy Kruko się zestarzał, Henrik Godskalksen wrócił z Danii do ojczyzny i zażądał udziału we władzy. To przejście wymagało usunięcia obecnego przywódcy, Kruto. Dlatego Henrik kazał zamordować Kruto przy wsparciu żony Kruto, Slaviny, którą później poślubił. Do morderstwa doszło prawdopodobnie w roku 1093. Nie jest jasne, w jaki sposób chrześcijański Henryk zdołał zdobyć władzę w społeczeństwie pogańskim, m.in. nakazując zamordowanie lubianego Kruto. Prawdopodobnie miał on znaczne wsparcie ze strony saskiej.

Henrikowi udało się zainicjować porozumienie pokojowe z północnymi Albingami. Henrik uznał księcia Magnusa z Saksonii swoim zwierzchnikiem. Wściekły, że wuj ze strony matki, król duński Niels, odmówił mu dziedziczenia ze strony matki, Henrik zaczął pustoszyć duńskie wybrzeża i duńską granicę.

W czasach Henryka królestwo Obodrytów osiągnęło swój największy zasięg. Na swoją stolicę wybrał Lubekę. Oprócz trzech wspomnianych plemion stopniowo zdobywał władzę nad Czeczpienianami i Chyżaniami.

Ponadto Ranowie, Brzeżanie, Stodoranie i Linianie również pozostawali z nim w pewnej zależności. Królestwo Henryka rozciągało się niemal w całości od Łaby po Odrę.

XII wiek

Henryk próbował podporządkować Ranów na Rugii Obodrytom, ale początkowo bez powodzenia. Kontratak Ranów, którzy w 1101 roku wysłali dużą flotę w kierunku Lubeki i rozpoczęli oblężenie miasta, zakończył się miażdżącą porażką Ranów. Ciała wielu poległych Ranów wrzucono do wspólnego grobu, a na jego szczycie usypano kopiec. Ten kopiec w Lubece nadal nosi nazwę Raniberg. (Christiani).

Książę Henryk bił także własne monety. Wybijano je w Lubece od początku XII wieku. Henrik był jednym z nielicznych władców Obodrytów, którego jego współcześni nazywali królem (rex).

Jak podaje kronika Helmolda (Księga 1, 34): „*Heinricus extirpavitque latrunculos et viros desertores de terra*”. Henryk pozbył się w swoim kraju wszystkich rabusiów i włóczęgów, innymi słowy przeprowadził wzmożoną walkę z przestępczością.

Pomimo pewnych ataków na Danię, Henryk przez większość czasu utrzymywał dobre stosunki z sąsiadami swojego kraju, zarówno Duńczykami, jak i Sasami.

W 1108 roku Adalgot (Adalgot, Adelgot), arcybiskup magdeburski, napisał wezwanie do ludów zachodnich: Sasów, Franków, Lotaryńczyków i Flamandów do walki ze Słowianami, o przejęcie ich ziemi, osiedlenie się tam i korzystanie z jej bogactw (Gołaszewski).

W 1114 roku dwa plemiona Wieletów, Czeczpienianie i Chyżanie, uniezależniły się od Obodrytów.

Henrik Godskalksøn (pol. Henryk Gotszalkowic) zmarł 22 marca 1127 roku w Lüneburgu (prawdopodobnie zamordowany). Po jego śmierci królestwo upadło, gdy między jego synami wybuchła wojna domowa. Jednak wkrótce potem jeden z nich, Kanut, został zamordowany, a władzę objął drugi syn,

Świętopełk. Wśród Obodrzytów wybuchł bunt przeciwko Świętopełkowi, po którym w 1128 roku zwrócił się on o pomoc do saskiego hrabiego Adolfa II.

Sasi chętnie spełnili tę prośbę, wysłali armię i stłumili bunt. Jednak po tej pomocy w 1129 r. nastąpiła regularna krucjata przeciwko Obodrzytom, podczas której Lubeka została zniszczona, a Świętopełk musiał uciekać. Szukał schronienia u Holsatów, ale zamiast tego został przez nich zabity. W tym samym roku (1129) jego syn i następca Zwinike zginął.

Tę destabilizację Obodrzytów wykorzystał Knud Lavard, który był duńskim księciem i prefektem królewskim w Szlezwiku. Ostatecznie przejął władzę nad krainą Obodrzytów w 1129 r. Jednak jest prawie pewne, że osiągnął to jedynie płacąc znaczną sumę królowi niemieckiemu, późniejszemu cesarzowi Lotharowi III, w zamian za uznanie zwierzchnictwa Lothara.

Możliwe jednak, że Henrik przed śmiercią wyznaczył na swojego następcę Knuda Lavarda, omijając tym samym prawa swoich synów.

Knud Lavard, który w ten sposób w 1129 r. został przywódcą związku Obodrzytów i którego kraj określano jako „regnum obotritorum”, został zamordowany 2 lata później, w styczniu 1131 r., przez swojego kuzyna Magnusa. Knud, syn króla Erika Ejegoda, ożenił się z Rusinką, córką księżniczką Ingeborgą z Nowogrodu Wielkiego. Zaraz po koronacji na „króla Obodrzytów” Knud zbudował zamek Siegesburg, od którego wzięła się nazwa obecnego miasta Bad Segeberg. Zamek po kilku latach uległ zniszczeniu, lecz wkrótce potem został odbudowany i stał się jednym z ośrodków, z których toczono walkę ze Słowianami, zwłaszcza z pobliskimi Wagrami i siłą nawracano ich na chrześcijaństwo.

Jedna z córek Knuda, Katarzyna, wyszła za mąż za księcia Obodrzytów Przesława (Prisław) ur. ok. 1115 r. Przesław był synem Nikłota (zm. 1160), jednego z najświetniejszych i najważniejszych wodzów obodrzyckich. Katarzyna Knudsdatter była siostrą króla Danii Waldemara Wielkiego (Valdemar den Store).

Po śmierci Henryka, Świętopełka i Knuda nastąpił punkt zwrotny w polityce książąt germańskich wobec Słowian, poprzez m.in. militarną odpowiedź na najazd Obodrzytów na okolice Segebergu w 1137 r. Nadal jednak istniały sojusze pomiędzy najbliższymi sąsiadami, na przykład między księciem obodrzyckim Nikłotem a hrabią Adolfem II.

Następcą Knuda Lavarda na stanowisku przywódcy Obodrytów został książę Niklot, który rządził w latach 1131-1160.

Wyprawa krzyżowa przeciwko Wendom (krucjata połabska) w 1147 r.:

Kiedy papież Eugeniusz III wezwał do zorganizowania nowej (drugiej) wyprawy krzyżowej do Palestyny, Sasi uważali, że mają blisko siebie wystarczającą liczbę pogan, a mianowicie Słowian na wschodzie, że nie muszą wyruszać na niebezpieczną wyprawę przeciwko muzułmanom. (Otto)

W krucjacie przeciwko Słowianom wzięli udział książęta sascy oraz niektórzy książęta duńscy i polscy. Dla uczestników celem była po części chrystianizacja pogańskich Słowian, po części chęć przejęcia kontroli nad regionem przygranicznym, po części zaś chęć skolonizowania części Germanii Slavica i nałożenia na mieszkańców obowiązku płacenia podatków na rzecz Królestwa Franków, Danii czy Saksonii.

Według źródeł krucjata trwała ok. 3 miesiące i wzięło w niej udział ponad 200 000 krzyżowców. Akty wojenne, o których właściwie mowa, miały miejsce głównie na terenie dzisiejszej Meklemburgii i Pomorza Zachodniego.

Krzyżowcy nosili ubranie ze znakiem krzyża. Wśród dowódców wojskowych byli Heinrich der Löwe, Albrecht der Bär, książę Konrad von Zähringen, palatyn hrabia Friedrich von Sachsen, margrabia Konrad von Meissen i inni. Również dwaj książęta morawscy (z Moraw): Otto Świętopęk i Wratysław oraz jeden lub dwaj książęta polscy. Wśród czołowych uczestników kościelnych należy wymienić arcybiskupa Adalberta von Bremen, biskupa Wiggera von Brandenburg, biskupa Wenera von Münster i innych.

Religijne uzasadnienie krucjaty opisał opat Bernard z Clairvaux, założyciel zakonu cystersów. W swoim liście (epistoła) 457 z 1147 r. wzywał do wszczęcia krucjaty przeciwko pogańskim Wendom. W swoim liście Bernhard mówi o odpuszczeniu grzechów jako nagrodzie dla uczestników krucjaty. W kwietniu 1147 r. niemal identyczne wezwanie wystosował papież Eugeniusz III, w którym krucjatę przeciwko Wendom zrównano z drugą krucjatą do Palestyny. Ta bulla papieska, jak było w zwyczaju, po pierwszych słowach tekstu nosiła oznaczenie „*Divini dispensatione*”.

Duńscy uczestnicy krucjaty dołączyli do armii dowodzonej przez Heinricha der Löwe.

Z Polski brał w niej udział książę Mieszko III, syn księcia Bolesława Krzywoustego, aby – jak sam stwierdził – bronić polskich interesów u ujścia Odry. (Zieliński).

W drugiej połowie XII w. potęga bałtyckich Słowian zaczęła słabnąć. Duński król Waldemar I musiał zdawać sobie sprawę, mimo kilku zwycięstw, że problemu ataków piratów z kraju Wendów nie rozwiąże wyłącznie karnymi wyprawami na Wendów. Stworzył więc sojusz między Danią a księciem saskim Heinrichem der Löwe, dzięki któremu wspólne ataki duńsko-saksońskie zdołały przełamać opór plemion słowiańskich wzdłuż wybrzeży Morza Bałtyckiego.

Sojusz między Danią a Saksonią rozpoczął się w 1158 r. zaproszeniem króla Danii Waldemara I (Wielkiego/Valdemar den Store) przez Heinricha der Löwe na przyjacielskie spotkanie. Podczas tego spotkania Valdemar poskarżył się na powtarzające się pirackie ataki Słowian na duńskie wybrzeża i poprosił Heinricha o pomoc w powstrzymaniu tych ataków. Heinrich był wtedy zainteresowany pokojem na froncie wewnętrznym ze względu na jego rychły udział w wyprawie do Włoch. Dlatego obiecał walczyć ze Słowianami, w tym z Niklotem. Książę Niklot był wtedy przywódcą „wschodnich Obodrytów”, podczas gdy Przbysław (bratanek Henrika Godskalksena) rządził „zachodnimi Obodrytami”, czyli Wagrami i Połabianami. Duński historyk PF Suhm opisał wydarzenia w 7. tomie swojej „Historii Danii” (1800 r.) w następujący sposób, najprawdopodobniej opierając się na Helmoldzie:

”Da Rygtet havde udspreedt, at Keiseren vilde drage til Italien, og at Hertug Heimrich skulde med, hvoraf dog intet blev førend i næste Aar, saa besluttede Hertugen først at afgjøre alle Ting med sine Naboer; til den Ende bad han den danske Kong Valdemar komme til sig, og har da formodentligen afgjort adskilligt med ham, om sin nye anlagde Bye Lybek, hvorom mere slden; men dette er vist, at Valdemar bad ham om at forskaffe sig Fred for Slaverne, der uden Ophør plyndrede i hans Rige, og indgik derfor at give han mere end 1000 Mark Sølv. Hertugen befoel derfor de slaviske Fyrster at komme til sig, Niclot og de flere, og forbandt dem til ved sin Befaling, og ved Eed, at holde Freden saavel med Danske, som med Saxer, indtil Hertugen kom tilbage igien. Og paa det at dette skulde være des slkrere, saa befoel han, at alle deres Sjørøverskibe skulde føres til Lybek, og der overantvordes til hans Sendebud. Dog de flyede efter deres sædvanlige Opførsel, og fordi det italienske Feldttog stundede til, ikkun faa Skibe ud, som dertil vare de ældste og beholdte de tienstdygtige tilbage. Det er klart, at dette Forlig angik

alene de Wagriske og Obotritiske, eller Meklenborgske Vender, thi over Leuticier og Rygier havde Hertugen intet at sige. ”

„Kiedy rozeszła się wieść, że cesarz chce udać się do Włoch i że książę Heinrich ma jechać z nim, co jednak dopiero nastąpiło w następnym roku, książę postanowił najpierw wszystkie sprawy załatwić z sąsiadami; w tym celu poprosił, aby przybył do niego król duński Waldemar, a zapewne decydowali o różnych sprawach, o swoim niedawno założonym mieście Lubece, o czym będzie później; ale to jest pewne, że Waldemar poprosił go, aby zapewnił mu spokój ze strony Słowian, którzy bez przerwy plądrowali jego królestwo, i za to zgodził się dać mu ponad 1000 marek w srebrze. Rozkazał więc książę słowiańskim książętom, aby przyszli do niego, Niklotowi i innym, i związał ich swoim rozkazem i przysięgą, że będą utrzymywać pokój zarówno z Duńczykami, jak i z Sasami, aż do powrotu księcia. A ponieważ tak miało być bezpieczniej, rozkazał, aby wszystkie ich statki pirackie zaprowadzić do Lubeki i tam powierzyć jego posłańcowi. Ale zgodnie ze swoim zwyczajem, a ponieważ wyprawa włoska miała nastąpić wkrótce, dostarczyli niewiele statków, te które były najstarsze, a zachowali sobie te zdolne do służby. Jest jasne, że ugoda ta dotyczyła jedynie Wagrów i Obodrzytów, czyli Meklemburskich Wendów, bo książę nie miał nic do powiedzenia na temat Lutyków i Ranów. ”

Jednak jednym z rezultatów wysiłków Saksonii i Danii było to, że duże obszary słowiańskie ostatecznie zostały podporządkowane Cesarstwu Niemiecko-Rzymskiemu (następcy Cesarstwa Franków) natomiast na pozostałych obszarach Słowianie musieli oddawać hołdy królowi duńskiemu.

W roku 1160 toczyły się zacięte walki koło dzisiejszego Warnemünde, tj. u ujścia rzeki Warnow na północ od Rostocku, na wyspie Poel i w Zatoce Wismarskiej. Duńczycy i Sasi atakowali tu Słowian, w tym Obodrzytów, Warnów i Ranów. Podczas tych bitew zginął książę obodrzycki Nuklet (zwany także Niklotem). (Garner s. 53, Giesebrecht, tom 3, s. 109-110, Saxo, Larsen)

Duński król Knud VI, syn Waldemara I Wielkiego, rządził od 1182 do 1202 roku. W jego czasach prawdziwym władcą w Danii był do pewnego stopnia biskup Absalon. W swojej polityce zagranicznej udało się królowi umocnić swoją pozycję na terenach niemieckich i słowiańskich na północ od Łaby. Knud był żonaty z Gertrudą, córką Heinricha der Löwe. Książę pomorski Bogusław I zaplanował atak na Danię w 1184 r., ale Knud uprzedził go i wygrał bitwę, która później nastąpiła. Bogusław został więc od 1185 r.

lennikiem króla duńskiego, a Knud pozwolił sobie teraz nazywać „królem Wendów”. Tytuł ten był częścią duńskiego tytułu królewskiego aż do 1972 roku.

W 1201 roku Knud objął władzę w Lubece, a także podbił Holsztyn w wojnie, która trwała od 1194 do 1203 roku.

W XII wieku Obodrzycki walczyli z Sasami o kontrolę nad ich ziemią. Przybysław, zm. 1178, syn księcia obodrzyckiego Niklota, był księciem Obodrytów od 1160 r., a od 1167 r. saskim księciem lennikiem Meklemburgii. Kiedy w 1160 roku zmarł jego ojciec, Przybysław i jego brat Warcisław, w walce z księciem saskim Heinrichem der Löwe, musieli oddać swój najważniejszy zamek, Orle (Werle).

O śmierci Niklota i o zamku Orle napisano w Sadze Knytlinga, rozdział 119:

”Denne Sommer (1159) drog Kong Valdemar igjen til Vindland, og paa denne Reise fik han Dragen beskadiget, men Kongen seilede op i Gudagersaa, og holdt der et Slag med en vendisk Høvding, som hed Mjuklat. Dennes søn hed Fridleif; han blev fangen af de Danske paa det første Tog, og han var da hos Kongen, og var kristnet. De sloges ved Byen Urk; Kong Valdemar seirede, men Mjuklat flyede og faldt siden.”

„Tego roku (1159) król Waldemar udał się ponownie do kraju Wendów i podczas tej podróży uszkodzono Smoka, ale król popłynął do Gudagersaa i stoczył tam bitwę z wendyjskim wodzem imieniem Mjuklat. Jego syn nazywał się Fridleif; został schwytany przez Duńców w pierwszej wyprawie, a następnie był z królem i został nawrócony na chrześcijaństwo. Walczyli pod miastem Urk; Król Waldemar zwyciężył, ale Mjuklat uciekł i później padł.”
Tutaj Mjuklat należy rozumieć jako Niklot, a Urk jako Werle.

Suhm pisze także o śmierci Niklota:

”Saaledes omkom Niclot for sin Fæderne Troe og Land, og med ham faldt det Vendiske Folk i det nu værende Meklenburgske, og blev efterhaanden reent udryddet, og blandet med de Tydske, saa at det nu ei mere kan igienkiendes ”

„W ten sposób Niklot zginął za wiarę swoich przodków i ojczyznę, a wraz z nim naród wendyjski zaginął w dzisiejszej Meklemburgii i został stopniowo całkowicie wytępiony oraz zmieszany z Niemcami, tak że nie można go już rozpoznać.”.

Lokalizacja znaczącego zamku (Werle) długo budziła wątpliwości, lecz G.Lisch w artykule z 1841 roku wykazał, że musiał on znajdować się w okolicach Rostocku, ale w głąb lądu, nad rzeką Warnow i w kierunku Schwan i Bützow. Helmold napisał, że Werle leżał nad Warnow, niedaleko krainy Kessin („*Unum solum castrum sibi retinuit Wurle, situm iuxta flumen Warnou, prope terram Kicine*”, Helmold I: 87: 3). Jest zatem prawdopodobne, że zamek znajdował się pomiędzy miastami Schwaan i Bützow na terenie dzisiejszej Meklemburgii-Pomorza Przedniego. Podczas wykopalisk, tu, w dolinie Warnow, blisko rzeki, odkryto pozostałości fortyfikacji.

We wczesnym średniowieczu królowie duńscy zorganizowali kilka wypraw wojskowych przeciwko Wendum w ramach zemsty za ataki Wendów na południowe wybrzeża Danii i płądrowanie ich. Te pirackie najazdy ze strony Wendów nie pozostawały oczywiście bez związku z presją, na jaką narażeni byli Słowianie ze strony Niemców. Kolejnym celem Duńczyków w ich najazdach odwetowych było przejęcie kontroli nad przybrzeżnymi obszarami Słowian.

W 1164 roku Przybysław i Warcisław rozpoczęli nowy bunt przeciwko Heinrichowi der Löwe, tym razem wspierany przez księcia pomorskiego Bogusława I.

Przybysław zdobył twierdzę Meklemburg, po czym wielu, w tym kobiety i dzieci, zostało zabranych do niewoli. Twierdze Quetzin i Malchow poddały się bez walki. W tym samym roku Heinrich przeprowadził kontratak, wspierany przez Danię. Wartisław został schwytany i powieszony pod Malchow (1164). Armia została teraz wysłana pod Demmin, a bitwa odbyła się w lipcu nad jeziorem Kummerow na zachód od Demmina. Słowianie ponieśli wielkie straty i Przybysław musiał uciekać. W 1167 r. Przybysław musiał uznać Heinricha der Löwe za zwierzchnika, po czym został (w 1170 r.) mianowany lennikiem saskim (księciem Meklemburgii). Jego rezydencją stało się Werle. Jako wasal księcia Heinricha, Przybysław odzyskał ziemie Obodrzytów, w tym Schwerin. Przybysław i Heinrich zawarli sojusz, który m.in. został potwierdzony małżeństwem syna Przybysława z córką Heinricha.

Wydarzenia z lat 1167 i 1170 pokazują, że Obodrzytów byli uważani przez swoich współczesnych sąsiadów za znaczącą jednostkę regionalną na równi z księstwami i mniejszymi królestwami, takimi jak Saksonia, Czechy, Dania i inne.

“This recognition is also visible in Saxon and German acceptance of the Mecklenburgian duchy as a separate principality within the Empire after 1167, and acceptance of the descendants of prince Niklot as the princes of the Empire, while the territory inhabited by Sorbs and most of the Veleti was incorporated into Marches ruled by the German margraves.” (Zaroff).

„Uznanie to widoczne jest także w przyjęciu przez Sasów i Niemców księstwa meklemburskiego jako odrębnego księstwa w ramach Cesarstwa po roku 1167 i przyjęciu potomków księcia Nikłota jako książąt Cesarstwa, natomiast tereny zamieszkałe przez Łużyczan i większość Wieletów zostały włączone do Marchii rządzonych przez niemieckich margrabiów.” (Zaroff).

W 1171 roku Przybysław zbudował klasztor Doberan w rejonie Kessin. W latach siedemdziesiątych XII wieku pomagał siłom duńskim w bitwach z Rugią. Zmarł w 1178 w Lüneburgu podczas odbywającego się tam turnieju.

Po roku 1200

Po śmierci Przybysława tytuł księcia Meklemburgii objął jego syn Henryk Borwin. On (Henryk) był zmuszony uznać zwierzchność króla duńskiego. 1218-1219 pomagał Duńczykom w podboju Estonii, a także asystował przy innych okazjach. Chociaż królestwo Obodrytów już nie istniało, potomkowie Nikłota („dynastia Niklotidów”) nadal przez wiele stuleci byli niemieckimi książętami.

Rosyjska mapa terytoriów plemion zachodniosłowiańskich między VIII a X wiekiem.

[Trevbus, Племена-бодричей-и-лутичей, CC BY-SA 3.0](#)

Drzewianie i kraj Wendów

Drzewianie byli plemieniem zachodniosłowiańskim i plemieniem, które osiedliło się najdalej na zachód. Mieszkali na zachód od Łaby, pomiędzy Lüneburgiem a Uelzen, regionem, który dziś w przybliżeniu odpowiada obwodowi Lüchow-Dannenberg w Dolnej Saksonii. Osiedlali się tu nie tylko Słowianie. W tym samym czasie na tym terenie mieszkało także wielu Germanów.

Region ten nazywa się obecnie Wendland, tj. Kraj Wendów. Niektórzy podają przybliżoną zachodnią granicę Wendlandu jako Drawehn, wyżyna rozciągająca się między Lüneburgiem a Uelzen. Osadnictwo słowiańskie w Wendlandzie miało miejsce od VIII wieku do połowy XII wieku. Ci Słowianie – czyli Wendowie – zachowali swoją religię i zwyczaje przez kilka kolejnych stuleci. Dopiero około roku 1700 można było powiedzieć, że germanizacja i przejście na chrześcijaństwo zostało przeprowadzone w pełni. (Schwebe).

Miasteczko Clenze to miejscowość w Wendlandzie, które jest najwcześniej wymienione w źródłach. Wkrótce po 956 r. diecezji Kemnade nad Wezerą przydzielono wieś zwaną „claniki in drevani” (tj. nazwa miejscowości i plemienia). (Ev. Kirchengemeinden, - Monumenta Germaniae Historica). Połabska nazwa Clenze brzmiała Klōcka (w starszych tekstach niemieckich pisana jako Cloontzka) lub Klanec.

Drzewianie należeli do związku plemiennego Obodrytów. W każdym razie byli bliżej związani z tym związkiem niż z innymi.

Związek Obodrytów był spojony m.in. wspólnym językiem: połabskim. Do niedawna niektórzy mieszkańcy Wendlandu pamiętali jeszcze kilka słów w języku połabskim.

Jak wynika z badań archeologicznych, pierwsze osady słowiańskie w Wendlandzie powstały w połowie VIII wieku - w Meetschow (dziś na wschód od Gorleben). Osada początkowo nie była ufortyfikowana, lecz około roku 800 została otoczona wałem. (Schneeweiß).

W 808 roku frankoński władca Karol Wielki kazał zbudować twierdzę w Höhbeck na zachodnim brzegu Łaby, na południowy-wschód od Lüneburga, czyli w Wendland. Twierdza znana jest z Annales Fuldenses (rok 810: „*castellum vocabulo Hohbuochi Albiae flumini adpositum*”). Celem było m.in.

powstrzymać Wendów, ale to się nie udało. Ta „Karlsschanze” została zniszczona przez Wendów w 810 roku.

Zamki budowane przez Wendów odnaleziono w Wendlandzie w: Meetschow, Hitzacker (Weinberg), Dannenberg, Lüchow, Oerenburg, Elbholz, Höhbeck oraz w Clenze.

Za najbardziej znaczący na tym terenie uważa się słowiański zamek w Hitzackerze. Zamek został w XII wieku przejęty przez Heinricha der Löwe.

Z mapy plemion słowiańskich zawartej w książce pod redakcją Joachima Hermanna: *Die Slawen in Deutschland* (Słowianie w Niemczech) wynika, że obszar osadnictwa Drzewianów po zachodniej stronie Łaby rozciągał się maksymalnie od Lüneburga i prawie aż do Magdeburga. W kierunku zachodnim przykłady osadnictwa sięgają niemal aż do Celle.

Wendland był swego rodzaju strefą buforową pomiędzy Germanami a Słowianami i być może bardziej strefą tranzytową niż obszarem osadniczym.

Obliczono, że około dwie trzecie wszystkich nazw miejscowości w Wendlandzie ma pochodzenie słowiańskie.

Można powiedzieć, że germanizacja Słowian rozpoczęła się wraz z wyprawą krzyżową przeciwko Wendum w 1147 r. Krucjata ta została zaplanowana i przeprowadzona równoległe z 2. wyprawą do Jerozolimy w latach 1145-1149. Ta „prawdziwa” krucjata, która w rzeczywistości była wojną z muzułmanami, zakończyła się porażką.

Kiedy wendyjska wyprawa krzyżowa zaatakowała Słowian między Odrą a Łabą, oficjalnym celem było oczywiście wymuszenie chrystianizacji pogańskich Wendów. Nieoficjalnym celem było ujarznienie ludności i najchętniej przejęcie kraju poprzez osadzanie Germanów we wsiach słowiańskich. Był to zatem początek germańskiego „Drang nach Osten”. Jednak tam, gdzie tym razem miała miejsce wymuszona chrystianizacja Słowian, nie przyniosła ona długotrwałego efektu.

Dla Wendlandu skutkiem ubocznym krucjaty było to, że w tym samym czasie – lub co najmniej kilka lat później – po wygnaniu Słowian z niektórych obszarów, nastąpił wzrost populacji słowiańskiej w dzisiejszym Wendlandzie na zachód od Łaby, i najwyraźniej nie było nikogo, kto by temu przeszkodził. Być może Wendland jako obszar nie był zbyt atrakcyjny.

W tym czasie narodziła się w Wendland tradycja budowania tzw. „Rundlingsdörfer”, czyli wiosek ułożonych w kształcie podkowy, z kilkoma – czasem zaledwie 4-5 – gospodarstwami rolnymi. Do dziś zachowały się ślady ponad 100 wsi tego typu. Istniejące wioski tego typu powstały jednak później – w XVIII wieku.

Współistnienie Germanów i Słowian:

Między VII a X wiekiem, a także później, południowa część dzisiejszej Dolnej Saksonii, a także dzisiejsza Saksonia-Anhalt była podzielona politycznie i etnicznie. Plemiona słowiańskie zamieszkiwały tereny na wschód od Łaby i Soławy, a germańscy Sasi żyli na zachód od obu rzek. Granica zatem przebiegała w dużej mierze wzdłuż Łaby i Soławy, które również oddzielały dwa obszary kulturowe. Jednak obie rzeki nie tworzyły linii absolutnej. Jest to zapisane w „Das Zusammenleben von Germanen und Slawen”:

„Die Grenze zwischen den germanischen und slawischen Territorien kann zwischen dem 6. und 9. Jahrhundert nicht als scharfe Linie angesehen werden. Slawische Siedlungen lagen beiderseits von Saale und Elbe in Mischung mit germanischen Dörfern, auch ist das Nebeneinanderleben von Germanen und Slawen in einem Dorf belegbar. „Die Grenzorganisation des Elbe/Saale-Raumes bleibt allerdings im Dunkeln. Sicher ist, dass es im Laufe der Jahrhunderte seit der Besiedlung immer wieder kriegerische Auseinandersetzungen zwischen Germanen (Thüringern, Sachsen, Franken) und den slawischen Stämmen gegeben hat, die von beiden Seiten ausgingen. Es hat, zumindest zeitweise, Tributabhängigkeit der Slawen von den Franken gegeben. Trotz oder durch die kriegerischen Auseinandersetzungen konnten die slawischen Stämme ihre Stellung konsolidieren und ihre gesellschaftliche wie politische Ordnung weiterentwickeln.”

Warnowie

Warnowie (niem. Warnen) to pierwotnie nazwa plemienia germańskiego, którego terytorium zostało przejęte przez plemię słowiańskie po częściowej migracji Germanów na południe. Pozostali Germanie zostali zintegrowani z ludnością słowiańską i przyjęli jej język. Warnowie należeli do związku Obodrytów. Ich ziemia nazywała się Warnabi i leżała wokół rzeki Warnow w Meklemburgii. W Gross Raden podczas wykopalisk archeologicznych odkryto jeden z ośrodków kultury plemienia z IX i X wieku. Później zapewne ich głównym zamkiem był zamek Werle koło Warnowa. Znaleźiska pokazują również, że plemię prowadziło handel z odległymi krajami. Warnowie byli stosunkowo małym plemieniem, które miało niewielkie znaczenie na obszarze słowiańskim. Jako pierwszy wśród kronikarzy Adam z Bremy wymienia Warnowów pod nazwą „warnabi”. Kraina o nazwie „Warnowe” wzmiankowana jest w latach 1171 i 1186. Najstarsza wzmianka Adama znajduje się w księdze 2, rozdz. 21: *„Item versus nos Polabingi, quorum civitas Razispurg. Ultra illos sunt Lingones et Warnabi”* (tj. „oprócz nich są Linianie i Warnowie”).

Wagrowie

Wagria to kraina we wschodnim Holsztynie, pomiędzy Kielerfjordem a Zatoką Lubecką. W Niemczech obszar ten nadal nazywany jest Wagrien.

Południowa granica biegła mniej więcej wzdłuż rzeki Schwentine, obok jeziora Plöner See i do rzeki Trave. Teren ten był miejscem zamieszkania plemienia Wagrów, którego stolicą i miejscem kultu był Starigard (Oldenburg), pierwotnie będący miejscem handlu. Plemię to prawdopodobnie zamieszkiwało ten obszar w VII wieku, ale nie ma co do tego pewności. W IX wieku znajdziemy je we wschodnim Holsztynie. Doniesienia z IX i X wieku nie wskazują jednak na to, że przybyli niedawno. Poza tym nie natrafiono na żadne ślady wcześniejszej populacji germańskiej. Na północny- zachód – w kierunku Danii – rozproszone osadnictwo Słowian docierało w okolice

Rendsburga i tym samym do rzeki Ejder, granicy ze Szlezwikiem, czyli nieco na południe od Hedeby (Haithabu). Ejder był wówczas powszechnie uznawany za granicę Danii, zob. m.in. Steenstrup: Południowa granica Danii, rozdz. 1:2. - Por. Adam z Bremy: „Dania jest oddzielona od naszych Nordalbingów rzeką Eider”.

Osadą położoną najbliżej Danii była wyspa Fehmarn. Wagrowie należeli do związku plemiennego Obodrytów.

Sasi przeprowadzili się w dolnym biegu Łaby na jej prawą stronę i wtedy zarządzili środkową i zachodnią częścią Holsztynu, i zostali nazwani Nordalbingami (mieszkający na północ od Łaby). Najbardziej wysuniętą na zachód częścią ich terytorium było Ditmarsken. Na określenie tego ludu używa się również nazwy Transalbingowie.

Granicę, którą Karol Wielki wytyczył i ufortyfikował w celu ochrony przed Słowianami – a najbliższymi byli Wagrowie, Połabianie i Obodryci – nazywano „limes Saxoniae”. Wątpliwości budziło to wyrażenie, które pojawia się między innymi u Adama z Bremy (II.15b: „Invenimus quoque litem Saxoniae, quae trans Albiam est”) i które zostało zinterpretowane jako pas graniczny odgradzący od Słowian, ale według nowszych poglądów jest to raczej strzeżona linia graniczna (Steenstrup, Johannes: Danmarks Sydgrænse, rozdz. 5). Limes Saxoniae szła od Łaby przy Lauenburgu na północ wzdłuż Delvenau i dalej przez Hornbek i Bornhøved do Kielerfiordu, ostatni odcinek wzdłuż rzeki Schwentine i ta granica oddzielała Nordalbingów od słowiańskich Wagrów i Połabian.

Od połowy XII wieku Wagria była okupowana i podlegała hrabiom holsztyńskim, a tereny zostały zaludnione Sasami. Jednak północna część zachowała swoją tożsamość i język przez długi czas.

Królowie wschodnio-frankońscy, Heinrich I i jego syn Otton I, toczyli w X wieku kilka wojen aż do Odry ze Słowianami, mając na celu uzależnienie plemion od Saksonii i ich opodatkowanie.

Otton II, syn Ottona I, musiał doświadczyć poważnej porażki w Kalabrii w 982 roku w wojnie z Grekami i Saracenami. Ta porażka zachęciła do ataków i prób buntów sąsiadów Wschodniej Frankonii. Duńczycy zdobyli twierdzę, którą właśnie zbudował Otto, a książę Obodrytów Mściwoj (Mistiwoj) najechał Holsztyn i spalił Hamburg. Inne plemiona słowiańskie zniszczyły Brandenburg i Havelberg. Stopniowo wszystkie narody słowiańskie wyzwoliły

się spod panowania cesarza Ottona, a także wyrzekły się narzuconej religii chrześcijańskiej i powróciły do pogaństwa. Wszystko to wydarzyło się głównie dlatego, że władcy Franków byli zbyt zajęci podbojem ziem w południowej Europie.

W 990 r. doszło do wznowienia bitew pomiędzy Wagrami i Obodrytami z jednej strony, a z drugiej strony Cesarstwem Niemiecko-Rzymskim, jak teraz nazywano Wschodnią Frankonię.

Kiedy w 1137 r. zmarł Lothar II, cesarz Świętego Cesarstwa Rzymskiego, w Księstwie Saksonii wybuchły walki o władzę, a plemiona słowiańskie wykorzystały te niepokoje. Przybysław, książę Wagrów i Połabian (zachodni Obodryci) z siedzibą w Lubece, zaatakował w 1138 roku saski zamek w Segebergu. Jego wojska zniszczyły zarówno kościół, jak i klasztor, okoliczne wsie oraz zamek zewnętrzny, ale nie zamek główny. Wiele osób, zarówno duchownych i innych zostało zabitych lub uwięzionych. (Giesebrechta).

Poza tym w zachodniej części Morza Bałtyckiego bano się piractwa Wagrów.

Kilka lat później Heinrich der Löwe powierzył hrabiemu Adolfowi II (ok. 1110-1164) władzę nad Wagrią i Segebergiem. Adolf wezwał do przesiedlenia Germanów do Wagrii. W Wagrii nadal mieszkał dawny książę Wagrów i Połabian, Przybysław. Przydzielono mu niewielki kawałek tej części kraju, w tym miasto Aldenburg (Oldenburg). (Giesebrechta).

Uważa się, że nazwa miejscowości Vindeby, wieś na zachód od Egernførde w dawnym duńskim Szlezwiku, podobnie jak kilka innych nazw miejscowości w południowej Danii rozpoczynających się na „Vinde-”, wywodzi się od ludowej nazwy „vendere”, a w przypadku Vindeby w Szlezwiku należy mieć na myśli Wagrów jako najbliższego zamieszkałego plemienia. Należy zauważyć, że staronordycka forma słowa „vender” brzmiała „vindr” lub „vinðr”. (ODS)

Bezpośrednio na południowy-zachód od Øster Løgum w południowej Jutlandii nadal można zobaczyć pozostałości wału, budowli obronnej z epoki żelaza zwanej „Æ vold” lub „Vendersvold”, która rozciągała się na długości ok. 2 km. Początki powstania wału datowane są na ok. 279 n.e. Uważa się, że jest to jedna z linii obronnych Anglów, być może ta najbardziej wysunięta na północ. Widać, że wał został zbudowany w celu obrony przed atakiem z północy. Jeśli chodzi o drugą nazwę obiektu, jest bardzo prawdopodobne, że wał 300-400 lat później został wykorzystany do obrony Duńczyków przed nacierającymi

plemionami słowiańskimi („Venders-”), a najbliższym zamieszkującym plemieniem byli Wagrowie.

Według Kristiana Halda nazwa miejscowości Pries w południowym Szlezwiku, na północ od Kilonii, ma pochodzenie słowiańskie i reprezentuje najbardziej wysunięty na północ skrawek osadnictwa słowiańskiego na tym obszarze. Nazwa miejscowości Gettorf, na zachód od Pries, ma – zdaniem Halda – duńskie pochodzenie. W tym przypadku odległość pomiędzy osadnictwem duńskim a słowiańskim (wagryjskim) w tym miejscu i w określonym czasie wynosiła zaledwie 15 km.

Z biegiem czasu potomkowie Wagrów zostali zintegrowani z ludnością niemiecką i przyjęli ich język.

Obszary osadnicze w południowej Jutlandii/Szlezwiku-Holsztynie od ok. lat 800-1100

[JulieMom](#), [SiedlungsgebieteSchleswig-HolsteinText](#), [CC BY-SA 3.0](#)

Połabianie

Połabianie zamieszkiwali obszar na południe od Wagrów i południowo-zachód od Obodrzytów. Plemię dało swoją nazwę językowi, którym – być może z niewielkimi różnicami – posługiwali się Słowianie na zachód od Odry i na północ od plemion łużyckojęzycznych. Dotyczy to także Wendlandu, którego słowiańscy mieszkańcy zamieszkiwali na zachód od Łaby i gdzie do pierwszej połowy XVIII wieku mówiono po słowiańsku. Jednakże język połabski zmienił się dość znacząco od wczesnego średniowiecza do czasów współczesnych, nastąpiły także pewne wpływy języka niemieckiego.

Po tym jak plemiona germańskie w okresie wędrówek ludów licznie udały się na południe, ziemie pomiędzy Odrą a Łabą zostały przejęte przez plemiona słowiańskie. Kraina, na której osiedlili się Połabianie, została później nazwana Lauenburg. W XII wieku Połabianie byli uciskani przez Sasów i ostatecznie musieli uznać księżęta saskie za swoich zwierzchników. Hrabia Bernhard z Askanii zbudował zamek Lauenburg, lecz w latach 1202-1227 musiał uznać króla duńskiego za swego zwierzchnika. Z biegiem czasu Lauenburg należał do Hanoweru, Francji, Danii i Prus.

Linianie

Inne nazwy tego plemienia to: linonen (niem.), glinjany (górnolużyczan), linonere (duń.), glinjane (ros.), linoni (wł.), linones (łac.).

O plemieniu wspomina się w kilku źródłach średniowiecznych. Po tym jak Karol Wielki przeniósł ponad 10 000 Nordalbingów, zarówno mężczyzn, kobiet, jak i dzieci, do innych części królestwa Franków i przekazał ich ziemie Obodrzytom, w 808 r. kazał zbudować 2 twierdze nad Łabą, nieco dalej na południe od Holsztynu, „jak twierdze miały ujarzmić słowiańskich Linianów i Smolińców” (Steenstrup: Danmarks).

W *Annales Fuldenses* plemię to jest określone jako „linones”.

Od VII wieku Linianie osiedlili się na południowym-wschodzie obszaru w stosunku do Obodrzytów, prawdopodobnie w północno-zachodniej części obecnego Landu Brandenburgii. Wzmianki o plemieniu pojawiają się w źródłach saskich już w IX wieku. Głównym miastem było Lenzen, zwane

wówczas Lunzini. Wzmianka o znajdującym się tu zamku pochodzi z 929 roku, kiedy został zdobyty przez wojska pod wodzą hrabiego Thietmara. Po roku 983 miasto ponownie znalazło się pod kontrolą Słowian.

Godskalk, książę Obodrytów, założył tu w XI wieku pierwszy klasztor na wschód od Łaby. W 1136 r. plemię Linianów zostało pokonane przez hrabiego Brandenburgii Albrechta I. Ziemię plemienia zaczęto później nazywać krainą Prignitz (prawdopodobna słowiańska nazwa: Pregynica).

Fehmarn (Femern)

Po epoce lodowcowej wyspa Fehmarn była złączona lądem z północnymi Niemcami, dopiero około 4300 lat temu wyspa została oddzielona od kontynentu.

Północne wybrzeże tej wyspy oddalone jest zaledwie o ok. 20 km od duńskiej wyspy Lolland. Według źródeł musiał tu kiedyś znajdować się zamek słowiański, lecz obecnie wszelkie ślady po nim zaginęły. Wyspa wymieniana jest pod różnymi nazwami: Vemere, Fembre, Imbria, Ymbria, Ymbrie oraz pod polską nazwą: Wębrza. Po epoce słowiańskiej i późniejszym podboju niemieckim Fehmarn w latach 1713-1864 należała do Danii.

Wyspę w dawnych czasach zamieszkiwali Wendowie, podobnie jak pobliską część Holsztynu (Wagrię), a w średniowieczu była często przedmiotem sporów pomiędzy królami duńskimi a hrabiami holsztyńskimi. Słowiańscy mieszkańcy należeli do plemienia Wagrów. Nazwa wyspy również ma pochodzenie słowiańskie.

Adam z Bremy pisze w swojej Historii Kościoła o wyspach Fehmarn i Rugii oraz o Słowianach (w tym o Wagrach): „Z wysp położonych najbliżej Słowian, trzy poniższe są podobno najważniejsze. Pierwsza Fehmarn; ma swoją lokalizację bezpośrednio naprzeciwko Wagrów i można ją (podobnie jak w przypadku Lolland) zobaczyć z Oldenburga. Druga jest położona dokładnie naprzeciwko Wieletów i jest zamieszkała przez Ranerów lub Runerów, dzielnego ludu słowiańskiego”. (Przekład: P.W. Christensen za: Adam von Bremen, księga IV („*Illae autem insulae, quae Sclavis adjacent, insigniores*”

accepimus esse tres. Quarum prima Fembre vocatur. Haec opposita est Wagris, ita ut videri possit ab Aldinburg, sicut ilia, quae Laland dicitur.”).

O obecności Słowian na wyspie świadczy szereg słowiańskich nazw miejscowości (Haefs).

Po schrystianizacji słowiańskiej ludności wyspy w XII wieku duński król Waldemar II zbudował w 1210 roku wzmocniony zamek Glambeck na południowym wybrzeżu Fehmarn. Glambeck, który powstał jako zamek na wodzie, stał się siedzibą duńskiego lennika wyspy. Zamek ma pewien związek z historią Słowian Zachodnich, gdyż w 1248 roku odbył się tu ślub pomiędzy synem Waldemara II, Krzysztofem (Christofferem, późniejszym królem Christofferem I), a księżną pomorską Małgorzatą Sambirią (później znaną jako Margrethe Sprænghest). Pierwotne imię Małgorzaty brzmiało Świnisława, a jej ojcem był książę pomorski Sambor II. Jego dziadkiem ze strony ojca był książę pomorski Sobiesław I (Pomorze Gdańskie). Po śmierci męża w 1259 r. Małgorzata była opiekunką swojego niepełnoletniego syna, Erika V (Klippinga), następcy tronu, to znaczy była de facto regentką. Glambeck został zniszczony podczas wojny trzydziestoletniej w roku 1627. Zamek jest obecnie ruiną, z którego pozostały jedynie dolne partie okrągłego muru, wieża główna i jeden budynek.

Wybór miejscowości na terenach związku obodrzyckiego, w których zachowały się ślady słowiańskiej przeszłości, wraz z przykładami nazw miejscowości pochodzenia słowiańskiego.

Zabytkowymi budowlami są głównie zamki, bo tylko zachowania takich można się spodziewać, choć często tylko w formie ruin lub grodzisk.

Oldenburg – Starigard:

Niemiecka nazwa jest tłumaczeniem słowiańskiego (połabskiego) Starigardu. Był stolicą i siedzibą książęcą plemienia Wagrów. Adam z Bremy wymienił miasto pod germańską nazwą: Aldinborg w 1076 r. („*Aldinborg civitas magna Sclavorum, qui Waigri dicuntur --*”). Zespół zamkowy powstał około roku 700 i otoczony był wałem, później zbudowany został zamek niski (przedzamcze) i zamek główny.

Około 800 r. rozbudowano go w kierunku wschodnim. Mury obronne są nadal widoczne. W 1148 r.- 1149 r. za panowania Waldemara I zamek został zdobyty i zniszczony przez Duńczyków. Po roku 1200 król duński Waldemar II na pozostałościach konstrukcji słowiańskiej wzniósł nowy zamek, a w roku 1227 zamek przeszedł w ręce hrabiego Schauenburga i Holsztynu, Adolfa IV.

Napisy runiczne: Kamienie runiczne są zwykle wykonywane przez lub dla osób o pewnym znaczeniu w społeczeństwie i często mające powiązania międzynarodowe. Na szczęście w ostatnich latach coraz więcej codziennych inskrypcji runicznych odnajduje się także na drewnie i kościach. W Starigardzie/Oldenburgu na żebrach odnaleziono 8 nordyckich napisów runicznych: podpisy, ćwiczenia pisania, list i przysłowie. Obecność run nordyckich w słowiańskim zamku na południe od Morza Bałtyckiego po raz kolejny potwierdza powiązania między południem i północą. (Venner & Fjender).

Wały obronne z czasów słowiańskich na terenie miasta Oldenburg w Holsztynie

mr.waack@gmx.de, [Oldenburg Holstein Slaven Wall](#), [CC BY-SA 2.5](#)

Lübeck – (połabski: Ljubice) (pol.: Lubeka:) Słowianie przybyli na tereny Lubeki w VII wieku. Ljubice leżały na pograniczu ziem Wagrów, Połabian i Obodrzytów. Tutaj znajdował się zamek będący rezydencją książąt obodrzyckich, w tym księcia chrześcijańskiego Henryka, który rządził w latach 1105-1127. Dziś słowiańskie Alt-Lübeck znajduje się około 6 km od centrum dzisiejszego miasta.

W 1921 roku miasto Plön wyemitowało banknot o nominale 50 fenigów, na odwrocie którego widniał rysunek przedstawiający najazd Sasów na Plön oraz tekst (przetłumaczony z języka niemieckiego): „Wojna Wendenka w Plönie 1074-1139. Buthue (Budziwoj), wygnany syn chrześcijańskiego Obodrzyty, króla Gottschalka, który poległ w bitwie, maszeruje z 600 Saksonami w kierunku Plön, zastaje miasto otwarte, a zamek bez wojowników.” - Tekst musi odnosić się do bitwy pod Plön w 1075 r., podczas której Budziwoj, wspomniany tutaj jako (najstarszy) syn Godskalka, który sprzymierzył się z Saksonami przeciwko Kruto, został zwabiony w zasadzkę i zabity.

[5snake5](#), [Plön - 50Pf. 1921 \(1\)](#), als gemeinfrei gekennzeichnet, Details auf [Wikimedia Commons](#)

Plön – Płonia: We wczesnym średniowieczu miasto było ośrodkiem politycznym plemienia Wagrów. Według kronikarza Helmolda znajdowało się tu sanktuarium bóstwa Podagi/Podaga. W 1075 roku książę Budziwoj został tu zabity przez Kruto, wodza związku Obodrytów. W 1139 roku twierdza została zniszczona przez Holsatów, co zakończyło panowanie Wagrii na obszarze Plön.

Schwerin - Swarzyn: Pochodzenie nazwy jest niepewne. Według niektórych nazwa wywodzi się od języka połabskiego (słowiańskiego): zvěř lub zvěřin (dzikie zwierzę, zwierzyniec). Według innych polską nazwę miasta „Swarzyn” można powiązać ze Swarogiem, imieniem słowiańskiego boga nieba, słońca i ognia. Pochodzenie może być również starogermańskie: swaran. Wreszcie pojawia się nazwa łacińska: Suerina, Zuerin lub Suerinum. Helmold von Bosau nazwał miasto Zuerin i Zwerin.

W miejscu, w którym obecnie znajduje się Schwerin, odkryto w wykopaliskach ślady osadnictwa germańskiego z około 100. roku naszej ery. Od około 700. roku tereny Schwerina zamieszkiwały plemiona słowiańskie. Miasto zostało założone przez plemię Połabian, które wchodziło w skład związku Obodrytów. Archeolodzy ustalili istnienie słowiańskiej sfortyfikowanej osady datowanej na około 940 rok. W 1018 r. książę obodrzycki Mściśław musiał szukać schronienia na zamku w Schwerinie podczas ataku plemienia Wioletów (Lutyków). W 1160 roku książę saski Heinrich der Löwe napadł na Słowian i pokonał księcia obodrzyckiego Niklota. Dlatego za rok narodzin Schwerina jako miasta niemieckiego uważa się rok 1160.

Wismar: Pochodzenie nazwy miejscowości nie zostało ustalone z całą pewnością. Istnieją następujące teorie: 1. wcześniejsze formy takie jak Wissemir (1171 r.) pochodzą z języka połabskiego: Wyszemir (imię). 2. pochodzenie to nazwa pobliskiego strumienia zwanego Wisemaraa. Do końca XII wieku teren ten zamieszkiwali słowiańscy Obodryci.

W 828 roku duński król Godfred zaatakował miejscowość handlową Reric, która znajdowała się w zatoce na północ od Wismaru. Deportował mieszkańców w rejon Hedeby (Haithabu).

Wismar jest wymieniony w roku 1147, kiedy duński król Svend Grathe zszedł na ląd w „porcie Wismar”.

Jednakże Saxo stwierdza, że Svend i Knud pojechali razem do "Venden".

Wyprawa Svenda Grathe'a była częścią europejskiej wyprawy krzyżowej przeciwko Wendom. Wyprawa nie przyniosła mu żadnych zaszczytów, a zwłaszcza że wojownicy ze Skanii zostali masowo wybici przez Wendów. Wismar został założony jako miasto niemieckie w 1226 roku.

Meklemburgia - Mechlin): Dorf Mecklenburg położony jest pomiędzy Wismarem a Schwerinem. Pierwotny zamek, znany między innymi jako Mikelenburg, dał swoją nazwę zarówno regionowi Meklemburgii, jak i całemu krajowi związkowemu Meklemburgia-Pomorze Przednie. Wykopaliska prowadzone w latach 1967-69 wykazały, że zamek Obodrzytów został zbudowany w VII wieku. W 965 roku arabski kupiec Ibrahim Ibn Jakub nazwał zamek zamkiem Nakona. Nakon był władcą Obodrzytów, który dał swoje imię dynastii władców: Nakonidów. Panował w latach 955-967 i rezydował głównie w Meklemburgii. Większa część zamku została spalona w XII wieku przez księcia obodrzyckiego Nikłota podczas obrony przed Heinrichem der Löwe. Obecna osada, Dorf Mecklenburg, powstała wokół pozostałości podzamcza i wału otaczającego zamek. Na pozostałościach zamku wzniesiono pomnik z napisem „Burg Mecklenburg”.

Kamień pamiątkowy zamku Burg Mecklenburg. Znajdują się tu także pozostałości starego słowiańskiego zamku Mikelenburg

[Niteshift](#), [Burg Mecklenburg Findling](#), [CC BY-SA 3.0](#)

Lenzen: Dawna forma nazwy: Lunzini, (po polsku: Łączyn). - Lenzen, które leży na południe od Schwerina, znajdowało się na obszarze osadniczym plemienia Linian (Glinian). Zbudowali tutaj, w pobliżu ujścia rzeki Elde do Łaby, w X wieku, zamek, z którego kontrolowano ważny punkt przeprawy przez Łabę. Miejscowość wzmiankowana jest w źródłach od 808 r. do XII w. Ich południowymi sąsiadami byli Warnowie. Znaczącą twierdzą w krainie Linian, obok Lenzen, było Putlitz (Pothlustim). Linianie zostali pokonani i prawie zmiażdżeni w 1136 roku przez margrabiego brandenburskiego Alberta I.

Havelberg: Nazwa pochodzi od słowiańskiego: Hobolin lub Hawolin.

Zamek o tej nazwie został zbudowany przez plemię Hawelan. Osiedlili się oni nad rzeką Hawelą w VII wieku. Uważa się, że ludność kontrolowała na swoim terytorium aż 8 warownych zamków. Od około 1100 roku Hawelanie płacili podatki książętom obodrzyckim. Jednak już w 1127 r. uwolnili się od Obodrytów.

Adam z Bremy wspomina, że wśród innych ludów słowiańskich zamieszkujących między Łabą a Odrą są także Hawelanie (heveldi), którzy zamieszkują okolice rzeki Haweli: „*Sunt et alii Sclavorum populi, qui inter Albiam et Oddaram degunt, sicut Heveldi, qui iuxta Habolam fluvium sunt* – „(Adam, 2,21).

Dziś grodzisko leży około 5 km na wschód od centrum miasta.

Ratzeburg: To miasto, które dziś leży w Szlezwiku-Holsztynie, powstało od założenia zamku przez plemię Połabian w XI wieku. Pierwsza wzmianka o zamku pochodzi z roku 1062. Adam von Bremen wspomina o słowiańskim Ratzeburgu w księdze 2, rozdz. 21: „*Item versus nos Polabingi, quorum civitas Razispurg*”. Słowiańska nazwa brzmiała Racibórz lub Raciąż, wywodząca się prawdopodobnie od imienia księcia obodrzyckiego Racibora. Od 1140 r. miastem rządzą Sasi. Od 1296 r. miasto należało do księstwa Sachsen-Lauenburg.

Zarrentin am Schaalsee znajduje się w kraju związkowym Meklemburgia-Pomorze Przednie. W XI wieku istniała tu osada słowiańska o połabskiej nazwie Carnotin, co oznacza: miasto Carnoty, pisane także jako Zarnethin. Nazwa miejscowości Carnotin może mieć związek z aktualnie jeszcze

istniejącym nazwiskiem Czarnota. Po ujarzmieniu Słowian Zarrentin znalazł się pod zwierzchnictwem hrabiego Heinricha von Badewide'a.

Dassow: Małe miasteczko Dassow położone jest w Meklemburgii-Pomorzu Przednim. Nazwa pochodzi z połabskiego. Miejscowość wzmiankowana jest już w XII wieku w formie Darrsowe itp. Znajdował się tu słowiański zamek, na miejscu którego w połowie XII wieku zbudowano zamek niemiecki.

Gadebusch: Nazwa małego miasteczka Gadebusch ma połabskie pochodzenie. W 1154 r. pojawiła się w formie Godebuz, nazwa wywodząca się od imienia: Chotěbud.

Już w VII wieku znajdował się tu okrągły zamek Obodrzytów. Około roku 1100 Godebuz należał do plemienia Połabian. W 1142 r. hrabia Heinrich von Badewide otrzymał ziemię połabską w lennie od Heinricha der Löwe. Kraj nazywał się wówczas hrabstwem Ratzeburg. Jednak tradycje kulturowe, gospodarcze i religijne ludności słowiańskiej z tego powodu niewiele się zmieniły. Podczas późniejszej wyprawy krzyżowej zamek w Godebuzie został jednak zniszczony. W latach 1200-1204 zamek był okupowany przez Duńczyków. Od 1204 roku tereny te były własnością hrabiego Ratzeburga.

Gallin: Małe miasteczko położone w Meklemburgii-Pomorzu Przednim. Pierwsza wzmianka o nim pojawiła się w 1230 roku jako Galin. Nazwa ma pochodzenie słowiańskie.

Warlitz: Nazwa miasta położonego w Meklemburgii-Pomorzu Przednim ma pochodzenie słowiańskie i jest znana od 1230 roku.

Brüsewitz to gmina w Meklemburgii-Pomorzu Przednim. Nazwa ma połabskie pochodzenie i być może pierwotnie nosiła nazwę Brezavici lub Brysavici od słowa oznaczającego brzozę. Według historyków jest wysoce prawdopodobne, że w czasach słowiańskich teren ten porastały lasy brzożowe. Nazwa miejscowości znana jest od 1220 roku, kiedy to hrabia Gunzelin ze Schwerina dał w spadku swojej żonie Odzie wieś Bruseuizdhorp. Jednocześnie zadbano o to, aby słowiańscy mieszkańcy wsi (prawdopodobnie Obodrzyti lub Połabianie) byli objęci prawem niemieckim.

Klütz: Przyjmuje się, że nazwa pochodzi od połabskiego: kliûc (klucz). Nazwa pojawia się w dokumencie z 1188 roku.

Uelzen: Miasto znajduje się dziś w Dolnej Saksonii. Obszar, na którym obecnie znajduje się miasto, było od VII wieku zamieszkiwane przez zachodniosłowiańskie plemię Drzewianów.

Werben: leży na północny-zachód od Havelbergu. Werben jest dziś w Saksonii-Anhalt. Nazwa wywodzi się od słowiańskiej wioski zwanej w źródłach łacińskich Viribeni lub Virbeni.

Według Thietmara (księga 6, 21) Heinrich II, król Wschodniej Frankonii, kilkakrotnie negocjował ze Słowianami w Wiribeni nad Łabą w sprawie potrzeb swojego królestwa i silną ręką realizował swoją wolę, niezależnie od tego, czy Słowianie tego chcieli, czy nie:

„In häufigen Zusammenkünften mit den Slaven zu Wiribeni [Werben] an der Elbe verhandelte er über die Bedürfnisse seines Reiches, und setzte, die Slaven mochten wollen oder nicht, seinen Willen mit kräftiger Hand durch”.

Przyjmuje się, że negocjacje te miały miejsce około 1005-1006 roku.

Pritzlawa: Wzmiankowany w źródłach słowiańskich zamek o tej nazwie musiał znajdować się blisko Werben. Uważa się, że znajdował się we wsi Quitzöbel na północnym brzegu Łaby, gdzie w 1056 roku stoczona została bitwa, w której zwyciężyli zaatakowani Wendowie, a margrabia saski Wilhelm i cała jego kawaleria zginęli tonąc w rzece Haweli. (Rothenburg, s. 25)

Hitzacker: Uważa się, że słowiański zamek w Hitzacker był najważniejszym zamkiem w Wendlandzie. Miasto położone jest na zachodnim brzegu Łaby, na południowy-wschód od Lüneburga. Drzewianie zbudowali w VIII wieku zamek na planie okrągłym, na miejscu którego obecnie położone jest stare miasto. U podnóża zamku powstała osada rzemieślnicza. Zamek znajdował się prawdopodobnie pod zarządem słowiańskim aż do XII wieku. (Bastet)

Belau: Na wschodnim brzegu jeziora Belauer See, na wschód od Neumünster w Szlezwiku-Holsztynie, znajdują się pozostałości słowiańskiego wału obronnego, w obrębie którego należy przypuszczać, że od około 800 r. znajdował się mały zamek. Nazwa ma słowiańskie pochodzenie. Znany ze wzmianki z 1264 roku w formie Belowe.

Bosau: Na wschodnim brzegu jeziora Grosser Plöner See, na południe od Plön w Szlezwiku-Holsztynie, znajduje się wał obronny prawdopodobnie z połowy VIII wieku. Uważa się, że znajdujący się tu zamek słowiański był schronieniem dla okolicznej ludności.

Autor kroniki Chronica Slavorum, Helmold, zwany także Helmoldem von Bosau, mieszkał w tym mieście od roku 1156 aż do swojej śmierci w roku 1177.

Eutin: Na jeziorze Grosser Eutiner See (na wschód od Plön w Holsztynie) leży wyspa Fasaneninsel. Miejsce to było zamieszkane przez Obodrytów od VII-VIII wieku i tu zbudowali zamek na wyspie. Zamek połączono z lądem mostem o długości ok. 200 metrów długości. Miejsce to nosiło nazwę Utin, która według językoznawców wywodzi się od słowiańskiej nazwy własnej Uta. W latach 1138-39 tereny te zostały zdobyte przez Holsatów (podplemię saksońskie w Nordalbingii), a zamek został zniszczony. ([Rönnpag](#)). W związku z parciem Germanów na wschód w XII wieku w Eutin osiedliło się wielu Holendrów.

Fasaneninsel na jeziorze Eutiner See w Holsztynie, gdzie Obodrycy mieli niegdyś zamek

[Genet, Eutin - Fasaneninsel - Utin, CC BY-SA 3.0](#)

Fresenburg/Bad Oldesloe: Słowiański okrągły wał obronny, obok Fresenburga (z VIII w.) po północnej stronie rzeki Trave i bezpośrednio naprzeciw miasta Bad Oldesloe jest położony na wzgórzu morenowym o wysokości ok. 13 m nad poziomem wody rzeki. Okrągły wał ma nadal wysokość około 4 m. W 1226 roku miejscowość wymieniona jest pod nazwą Vresenberghe . Fresenburg jest wspomniany w 1263 roku jako majątek szlachecki.

Klempau: Pomiędzy Lubeką a Ratzeburgiem, na północny-wschód od wsi Klempau, znajduje się stary słowiański zespół zamkowy, który dziś jest ledwo widoczny. Wykopaliska wykazały jednak, że istniał tu mniejszy zamek główny

i nieco większy zamek zewnętrzny. Jednak zamek musiał zostać opuszczony w IX wieku. (Slawische Burganlagen)

Süsel: To grodzisko znajduje się na północnym brzegu jeziora Süsel, na północ od Lubeki. Pierwotny zamek z IX-X wieku posiadał zarówno zamek główny, jak i zamek zewnętrzny. Obwarowania zamku miały prawdopodobnie wysokość około 8 m. Grodzisko nazywa się obecnie Süseler Schanze. Od 1142 r. okolicę tę zamieszkiwali chłopcy fryzyjscy. Osadnicy ci zostali zaatakowani przez Słowian w 1147 r., ale zwyciężyli Fryzyjczycy (Helmold, I, 64: "*venerunt ad pagum Susle, vastaturi Fresonum coloniam -*"). („*kamen sie zuletzt in den Bezirk Süsel, um die dortige Friesensiedlung zu verheeren*”).

Feldhusen: We wsi Feldhusen, po wschodniej stronie ujścia Trave, naprzeciw Travemünde, w miejscu obecnie porośniętym lasem znajdował się słowiański zamek na planie okrągłym. Na południe od grodziska znaleziono pozostałości zamku zewnętrznego. Zamek prawdopodobnie pochodzi z X-XII wieku. Teraz widoczne jest tylko miejsce okrągłego grodziska. Wał nazywa się obecnie Harkenwall i znajduje się na tak zwanym Schlossberg w pobliżu jeziora Deipsee, przez które przepływa strumień Harkenbäk.

Doberan: Doberan, dawniej Dobran, dziś Bad Doberan, leży na zachód od Rostocku. Klasztor w Doberanie został założony około 1167 roku przez władcę obodrzyckiego Przybysława. Nazwa miasta ma połabskie pochodzenie (prawdopodobnie imię własne) i oznacza „dobry”.

Przybysław, syn Nikłota, został ochrzczony 3 lata wcześniej i został mianowany księciem Meklemburgii przez Heinricha der Löwe, po tym jak przydzielono mu wschodnią część królestwa Obodrytów jako lenno. Aby zapewnić pokój wśród Słowian, syn Przybysława, Henryk, poślubił córkę Heinricha der Löwe o imieniu Mechtild.

W 1177 roku Bad Doberan nazywano: Doberan i Villa Slavica Doberan. (Concilia Germaniæ, 10, s. 711).

Z kościoła klasztornego w Bad Doberan: Tablica pamiątkowa księcia Przybysława zm. w 1178r. W posadzce kościoła, w którym jest pochowany, znajduje się także płyta nagrobna.

[Clemensfranz](#), [Doberaner Dom Innen 48](#), [CC BY-SA 4.0](#)

W kościele klasztornym w Doberanie znajduje się płyta nagrobna księcia Przybysława, zm. w 1178r., pochowanego w kościele w 1219r., płyta księcia Nikłota, zm. w 1160 r. oraz płyta nagrobna królowej Danii Małgorzaty Spränghest, która żyła w latach ok. 1230-1283r. Była córką księcia pomorskiego Sambora. Znana była również jako Margrethe Sambiria. Poślubiła króla duńskiego Christoffera I i została matką Erika, który później został królem z imieniem Erik Klipping. Jej wendyjska rodzina była powiązana z Doberanem.

Dobin: Zamek Dobin znajdował się na północno-wschodnim brzegu jeziora Schweriner See. Został założony na krótko przed 1147 rokiem przez księcia obodrzyckiego Niklota. Zbudował tu potężną twierdzę. Zamek był oblegany w 1147 roku przez Sasów i Duńczyków w dużym zaplanowanym ataku na Słowian, ataku, który uderzył także w zamek Demmin, w odpowiedzi na najazd Niklota na ziemię Wagrów. Obleżenie nie przyniosło żadnego rzeczywistego rezultatu, ponieważ Obodrzyci obiecali przyjąć chrzest i uwolnić kilku duńskich jeńców wojennych. Jednak później Słowianie złamali przyrzeczenie zmiany religii i spośród jeńców wojennych wypuszczono jedynie starców. (Helmold, I, 65: „*De obsidione Dimin*”). Helmold nazywa odpowiednio te miejsca Dubin i Dimin.

„**Blocksberg**”: Około 2 km na północny-zachód od wsi Goldenbow, na południowy-wschód od Schwerina, nad potokiem Teufelsbach, na tzw. „Blocksbergu” odkryto pozostałości słowiańskiego zamku. Obszar ten należał do plemienia Warnowów, które było częścią związku Obodrzytów. (Slawische Burganlagen)

Quetzin: Na jeziorze Plauer See, na południowy-wschód od Schwerina, tuż przy wiosce Quetzin, leży bardzo mała wyspa, obecnie nazwana Kohlinsel. Od IX wieku na wyspie było osadnictwo słowiańskie. Od końca X wieku znajdował się tu zamek słowiański, prawdopodobnie zbudowany przez Bytyńców, małe plemię, które później weszło w skład Warnowów. Uważa się, że ostatni budynek zamku na wyspie został zniszczony około połowy XII wieku. Nazwa Quetzin ma pochodzenie słowiańskie.

Gross Raden: Już w IX wieku znajdował się tu zamek zachodniosłowiański, na półwyspie jeziora Binnensee, na północny-wschód od małego miasteczka Sternberg (na północny-wschód od Schwerina). Teren ten należał do Warnowów, którzy byli związani z Obodrzytami. Zamek był budowlą bardzo rozbudowaną, która obecnie w bardzo dużym stopniu została zrekonstruowana i tworzy skansen. (Archäologisches Freilichtmuseum)

Gross Raden. Rekonstrukcja osady słowiańskiej (IX – X w.).

[Wolfgang Sauber](#), [Freilichtmuseum Groß Raden - Dorf 1](#), [CC BY-SA 4.0](#)

Sternberg: Miasto położone jest na północny-wschód od Schwerina i na południowy-wschód od Wismaru, w niewielkiej odległości od zamku w Gross Raden. Na północ od miasta znajdował się niegdyś zamek słowiański, obecnie znany jako grodzisko Sternberger Burg. Miejsce to znajduje się bezpośrednio na zachód od rzeki Warnow. Nazwa rzeki ma korzenie słowiańskie.

Dannenberg: Miasto położone jest na południowy-wschód od Lüneburga, na zachodnim brzegu Łaby. Wykopaliska odsłoniły ślady obecności Słowian już w VII w. oraz ślady stałego osadnictwa słowiańskiego od IX w. Zamek słowiański w Dannenbergu powstał prawdopodobnie w IX wieku i początkowo składał się jedynie z okrągłego wału, drewnianego przedpiersia i fosy. Zamek był kilkakrotnie niszczone. Także ślady z XI i XII wieku świadczą o dalszym

użytkowaniu zamku. Około roku 1200 nowo wybudowany zamek powiększono o centralną wieżę, zwaną wieżą Waldemara, nazwaną od imienia duńskiego króla Waldemara II, który był tu więziony w latach 1223-1224. Nowy zamek został zbudowany za panowania Heinricha I, hrabiego Dannenberg. Pierwotna połabska nazwa zamku brzmiała Weidars lub Woikam. (Bastet, Beiträge).

Ogólne informacje o Germanii Slavica, w tym o królestwie Obodrytów

Zamki:

Cały obszar słowiański na zachód od Odry, w okresie największego zasięgu, liczył ok. 700 słowiańskich zamków różnego typu. Istniały znaczące zamki książęce, takie jak Meklemburgia, Brenna (Brandenburgia, po słowiańsku: Branibór), Lenzen, Miśnia (łużycka: Mišno), Starigard (Oldenburg) na wschód od Łaby i Hitzacker na zachód od Łaby. Ponadto Rethra, centrum władzy plemienia Redarów, znane ze źródeł jako Rethre lub Rheda, ale którego dokładna lokalizacja jest niepewna, Gross Raden, na północny-wschód od Schwerina, niedaleko Sternberga, nad jeziorem Binnensee, który to zamek istniał między ok. 900 r. a ok. 1000 r. i należał do plemienia Warnowów, i Arkona na Rugii, a także liczne zamki schronieniowe, takie jak Oerenburg (dziś Woltersdorf), Höhbeck (po południowej stronie Łaby, naprzeciw Lenzen), Clenze i Elbholz (na północny-wschód od Gartow w Dolnej Saksonii). Według badań archeologicznych ten ostatni zamek prawdopodobnie spłonął na początku X wieku i od tego czasu był opuszczony. Prawdopodobnie był używany tylko przez krótki okres czasu, a mianowicie od końca IX wieku. (Schneeweiss).

Zamki o większym znaczeniu ufortyfikowano wałem obwodowym, zabezpieczono gankiem strażniczym lub przedpiersiem. W Oldenburgu (Holsztyn) w pobliżu miejscowego Muzeum Wałów odtworzono salę książęcą z początku IX wieku. (Zobacz też: Hermann:Die Slawen).

Niewolnicy:

Ciemnym punktem w historii Germanii Slavica, a także historii całej ówczesnej Europy, jest handel niewolnikami. W sumie był to dość brutalny czas, a wojenni zwycięzcy często brali jeńców i sprzedawali ich jako niewolników. Dotyczyło to dorosłych i dzieci, zarówno Słowian, Franków, Sasów, Duńczyków i innych.

Jeszcze w latach sześćdziesiątych XII wieku w Mikelenburgu (Meklemburgia) wystawiano na sprzedaż dużą liczbę duńskich jeńców wojennych w dni targowe, gdzie sprzedawano ich jako niewolników, jeśli spełniali oczekiwania kupujących: ” - *-quod Mikelenburg die fori de captivitate Danorum septingente numerate sint anime, omnes venales, si suffecissent emptores.*” (Helmold, 2., 13).

Jak widać z powyższego tekstu więźniowie, zarówno pochodzenia słowiańskiego, jak i innego, byli wykorzystywani jako niewolnicy i robotnicy.

W językach niesłowiańskich Europy Zachodniej i Południowej słowa „Słowianie” i „niewolnicy” są prawie takie same lub dokładnie takie same.

Przykłady:	Słowianie	niewolnicy
Po niemiecku:	Slawen	Sklaven
Po duńsku:	Slavere	Slaver
Po angielsku :	Slavs	Slaves
Po francusku:	Slaves	Esclaves
Po włosku:	Slavi	Schiavi

Dlatego też w krajach tych wykształciła się opinia, że te niemal identyczne słowa wynikają z faktu, że szczególnie wielu Słowian było branych za niewolników w starożytności i średniowieczu. Jednak pogląd ten nie ma żadnego widocznego tła historycznego.

Głowy państw:

Najwięcej informacji o zachodnich Słowianach znamy ze źródeł pisanych po łacinie i po niemiecku. Głowę zachodniosłowiańskiego plemienia lub związku plemiennego często nazywano po niemiecku „*Knees*” lub „*Fürst*”. Głowę większego związku plemiennego nazywano „*Knees*”, „*Gesamtherrscher*” („*Samtherrscher*”), *Fürst* lub *Grossfürst*. Słowo „*knees*” odpowiada polskiemu „*kniaź*”, od starobułgarskiego „*князь*” i staroruskiego „*князь*”, które m.in. oznacza wodza plemienia.

Gesamtherrscher oznaczało księcia (*knees*), którego wielu innych książąt uznawało za swojego zwierzchnika i przywódcę.

Taki *Gesamtherrscher* czy *Grossfürst* był odpowiedzialny więc m.in. za politykę zagraniczną w ramach związku plemiennego oraz prowadził rozmowy, gdy przedstawiciele innych królestw (Frankonia, Saksonia, Dania) chcieli nawiązać kontakt ze związkiem. Był także odpowiedzialny za organizację wspólnej armii na wypadek wojny.

Przykład użycia „*knees*” w tekstach niemieckich można znaleźć u Buchholtza: s. 290: „*Knees der Wenden*”, „*Knees der Uker*”.

Źródła w języku łacińskim posługują się określeniami takimi jak *dux*, *Princeps* (Dithmari: *Princeps obotritarum*, *dux obotritarum*). Podobnie Helmold: „*Godescalcum principem Obotritorum*” (Księga 1.21)

Koniec królestwa Obodrzytów

Królestwo Obodrzytów przestaje być samodzielnym krajem w roku 1167, kiedy książę Heinrich der Löwe oddał Przybysławowi władzę, już jednak jako książę Meklemburgii. W ten sposób Przybysław założył niemiecką dynastię Meklemburgii.

Później w średniowieczu ok. 1539, na mapie zwanej Carta Marina, obejmującej Danię i północne Niemcy, widnieje „*Regum Obotritor*” (powinno być „*obotritorum*”), Holsathia (Holsztyn) położona na zachód od Obodrzytów, Saksonia na południowy-zachód, „*Ditmarsia*” (Ditmarsken) na zachód od Holsathii. Na tej samej mapie wał obronny Danevirke jest bardzo wyraźnie oznaczone jako „*Munimentum Danavirke*”.

Słowiańskie pochodzenie Niemców

Pomimo germanizacji potomkowie Słowian nadal zamieszkują te ziemie. Dzisiejsi Niemcy uznają ich odmienne pochodzenie – oprócz germańskiego, także dawnej ludności słowiańskiej.

Streszczenie

W sumie należy stwierdzić, że Związek Obodrytów był znaczącym i szanowanym graczem w polityce europejskiej wczesnego średniowiecza. Wskazuje na to kilka czynników: sojusz między królestwem Franków a królestwem Obodrytów, zdolność Obodrytów do budowania wielu silnych twierdz, założenie kilku miast, zwycięskie wojny z zachodnimi, wschodnimi i północnymi sąsiadami, rosnący stopień państwowości strukturalnej, a co nie mniej ważne, wspólnego, najwyższego przywódcy/głowy państwa. Należy również wspomnieć, że królestwo Obodrytów było w pewnym sensie kontynuowane, ale już w formie księstwa niemieckiego (Meklemburgia), a potomkowie księcia Obodrytów (Nikłota) zajmowali pozycję książąt (Herr zu Mecklenburg) przez długi czas.

Summary

The Obodrites

The Obodrites were one of several western Slavonic tribes who inhabited the area between the rivers Odra (Oder) and Elbe, the area which is now known as Eastern Germany. The Slavs possessed this land between the 7th and the 12th century – as did the Obodrites in that part of the area, which became their country. The land of the Obodrites was situated roughly between the rivers Trave and Warnow with The Baltic Sea as the Northern border. Today we might say: between Lübeck and Rostock. In the middle of the 8th century, the Obotrites together with the neighbouring tribes to the West and the South established a tribal federation. The common enemies of this union were the Saxons (and in time: the Franks) to the West, the Lutician tribal federation (also Slavs) to the East and the Danes to the North. The Obodrite Federation under the leadership of the Obodrite tribe was governed by a prince – in Latin sources called princeps, dux or rex. A great number of these sovereigns of the Obodrites formed a dynasty, called the Nakonides after Nakon, the first prince of the federation (d. 966). The last of the Nakonides was Zwinike/Zwenik, d. 1129. The Obodrites upheld a long-lasting alliance with the

Frankish realm. The first with certainty known Obodrite leader was Witzan (d.795). The successor of Witzan was Drozko. Together with the Franks, he fought successfully against the Saxons, but he lost a battle with a Danish army. Apart from the Obodrites themselves the tribes of the federation were: the Polabians, the Wagrians, the Warnabi, the Linones and the Drevanians. In 983 the so-called Great Slav Rising took place. It was an attack on the Saxons - primarily initiated by the Luticians but also joined by the Obodrites – taking advantage of an unstable situation in the leadership of the Holy Roman Empire and protesting against the Christianization of the Slavs. In 1147 the Wendic Crusade took place in the Slav area. (The term “Wends” was – and is still – widely used, meaning “Slavs”). Among the counts who commanded armies in the crusade were several Saxons and Danes as well as two Moravians. Also, bishops and archbishops from Bremen, Brandenburg, Münster and others were partakers. Apart from the religious aspect, another more unofficial goal was to conquer and colonize the areas inhabited by the Slavs. During the second half of the 12th century, the Slavs began to lose control over their land. Several battles were fought between the Obodrites (and other Slavic tribes), the Saxons and the Danes.

A multitude of place names in the area between Oder and Elbe still bear witness to their Slavic origin. This goes for cities, hamlets, rivers and landscapes. One example is Lübeck from Slavic “Ljubice”.

Wendland is still the name of a landscape in the German Land Niedersachsen. This area was the home of the Drevanians, one of the few tribes who settled on the Western side of the Elbe river.

Wagrien is still the German name of the land, where the Wagrian tribe lived. The borders of their land were the fiord of Kiel, the bay of Lübeck, and the rivers of Schwentine and Trave. The Wagrians were the Slav tribe whose land was situated closest to the Danish border. The island of Fehmarn was part of the Wagrian territory.

In 1167 the Obodrite prince Pribislav was – by the Saxon count Heinrich der Löwe – appointed count of Mecklenburg, hereby founding the German dynasty of counts of Mecklenburg. Finally it should be said that the Obodrite Federation in general was a respected partner in European politics in its time. Also there were several marital bonds between “royalty” of the Obodrites on one side and Franks and Danes on the other side.

Holstebro, grudzień 2018

Christian N. Spangshus

Bibliografia, w tym źródła:

Adam af Bremens Kirkehistorie. Om Menigheden i Norden under Erkesædet i Bremen og Hamborg (788—1072) Tilligemed sammes Beskrivelse af de nordiske Lande. Oversat af P. W. Christensen. København 1862

[http://heimskringla.no/wiki/Adam af Bremens Kirkehistorie](http://heimskringla.no/wiki/Adam_af_Bremens_Kirkehistorie)

Adam von Bremen, Hamburgische Kirchengeschichte. Dritte Auflage. herausgegeben von Bernhard Schmeidler. Hannover und Leipzig. 1917.

Adamus: Gesta Hammaburgensis ecclesiae pontificum

Ágrip af Nóregskonungasögum (12.årh.)

Annales Fuldenses sive Annales Regni Francorum Orientalis (Fulda-Annalerne eller Det Østfrankiske Riges Annaler). Hannover, 1891.

<https://archive.org/details/annalesfuldenses00einhuoft>

Archäologisches Freilichtmuseum Gross Raden (<http://www.freilichtmuseum-gross-raden.de/index.html>)

Babij, Pawel: Sposoby zabijania chrześcijan przez pogańskich Słowian Zachodnich w świetle wydarzeń 1066 roku.

https://www.academia.edu/6739460/Sposoby_zabijania_chrze%C5%9Bcijan_przez_poga%C5%84skich_S%C5%82owian_Zachodnich_w_%C5%9Bwietle_wydarze%C5%84_1066_roku

Bastet, Marc: Die Slawen im Wendland, Gifkendorf 2007

Beiträge für regionalgeschichtliche Unterrichtsvorhaben im Hannoverschen Wendland / Landkreis Lüchow-Dannenberg. Die mittelalterlichen Slawen im Wendland (700 - 1150) <http://wendland-episode1.de/geschichte/Beitr%E4ge%20f%FCr%20regionalgeschichtliche%20Unterrichtsvorhaben.pdf>

Bleile, Ralf: Quetzin - Eine spätslawische Burg auf der Kohlinsel im Plauer See . 216 s. (Beiträge zur Ur- und Frühgeschichte Mecklenburg-Vorpommerns, Band 48, 2008)

Buchholtz, Samuel: Vesuch einer Geschichte der Churmarck Brandenburg von der ersten Erscheinung der deutschen Sennonnen an bis auf jetzige Zeiten. Erster Theil. Berlin, 1765.

Carta Marina. 1539

Christiani, Wilhelm Ernst: Geschichte der Herzogthümer Schleswig und Hollstein, Bind 1. Flensburg, 1775

Concilia Germaniæ. Tomus X. 1177. Synodus Suerinensis. 1775

Danske runeinnskifter fra vikingtid (http://www.arild-hauge.com/danske_runeinnskifter2.htm)

The Discovery of Muscovy, from the collections of Richard Hakluyt. with The Voyages of Ohthere and Wulfstan from King Alfred's Orosius. Cassell & Company, LIMITED, London, Paris & Melbourne, 1893

Dithmar von Walbeck: Dithmari episcopi Merseburgensis Chronicon ad fidem codicis qui in tabulario regio Dresdae servatur denuo recensuit I. F. Ursini, I. F. A. Kinderlingii et A. C. Wedekindi passim et suas adiecit notas Ioan. Augustin Wagner. (Dithmar von Wahlbeck: Dithmar, biskop af Merseburg's Krønike -). Nürnberg 1807

Dobat, A.S.: Füsing - eine jüngereisenzeitliche Siedlung im Umfeld von Hedeby/Schleswig: (Vorläufiger Bericht über die Ergebnisse der Prospektionen 2003-05). 2010

Einhard: Early lives of Charlemagne. (skr. omkring 830). (Eng.overs.fra latin: Vita Karoli Imperatoris). London, 1922.

<https://archive.org/details/earlylivesofchar00einhiala>

Ev. Kirchengemeinden Clenze-Bülitz: St.-Bartholomäus-Kirche zu Clenze.

<https://clenzekirche08.jimdo.com/kirchen-und-kapellen/clenze/>

Fonnesberg-Schmidt, Iben: The Popes and the Baltic Crusades: 1147-1254. Leiden- Boston, 2007

Garner (I), H.N.: De venders. Wormianum, 1972.

Garner (II), H.N.: Konge knees og bisp. 1984

Giesebrecht, Ludwig: Wendische Geschichten aus den Jahren 780 bis 1182, Bind 3. Berlin, 1843

Gołaszewski, Zenon: Słowianie północni (od starożytności po wiek XII). Gdańsk, 2017

Haefs, Hanswilhelm: Ortsnamen und Ortsgeschichten in Schleswig-Holstein: zunebst dem reichhaltigen slawischen Ortsnamenmaterial und den dänischen Einflüssen auf Fehmarn und Lauenburg, Helgoland und Nordfriesland : woraus sich Anmerkungen zur Landesgeschichte ergeben. 2004

Hald, Kristian: Stednavne i Sydslesvig (Sydslesvig gennem tiderne. Red. M.Kamphøener. 1949. S. 651-677).

Helten, Volker: Zwischen Kooperation und Konfrontation: Dänemark und das Frankenreich im 9.Jahrhundert. Köln, 2011

Helmoldi Presbyteri Chronica Slavorum. Hannover, 1868

Helmolds slavekrønike (Chronica Slavorum). - <http://www.perbenny.dk/Helmod.html>

Hermann, Joachim (udg.): Die Slawen in Deutschland. Herausgeber Joachim Herrmann, Berlin 1985

Kanngiesser, Peter Friedrich: Geschichte von Pommern bis auf das Jahr 1129. Greifswald, 1824. Band 1.

Kasperski, Robert: Frankowie i Obodrzyti: tworzenie „plemion” i „królów” na słowiańskim Połabiu w IX wieku (Granica wschodnia cywilizacji zachodniej w średniowieczu. Warszawa, Instytut Historii PAN, 2014)

Knytlinga saga ([http://heimskringla.no/wiki/Knytlinga_Saga_\(C.C.Rafn\)](http://heimskringla.no/wiki/Knytlinga_Saga_(C.C.Rafn)))

Kowalski, Mariusz: The Early Mediaeval Slav-German Border (Limes Sorabicus) In The Light Of Research Into Y-Chromosome Polymorphism In Contemporary And Historical German Populations (Geographia Polonica 2020, Volume 93, Issue 4, pp. 569-596 (<https://doi.org/10.7163/GPol.0190>))

Kuźniar, Michał: Ostatni bogowie Połabia

(<https://mitologika.pl/bogowie-slowian/prowe-siwa-podaga/>)

Larsen, Sofus: Om Anlæget af Swineburgh og vendiske Stednavne i Danmark (Geografisk Tidsskrift, Bind 33 (1930) 3)

Lisch, Georg Christian Friedrich: Ueber die wendische Fürstenburg Werle (In: Jahrbücher des Vereins für Mecklenburgische Geschichte und Altertumskunde, Band 6 (1841), S. 88-98)

Ludat, Herbert (Udg.): Siedlung und Verfassung der Slawen zwischen Elbe, Saale und Oder In Verbindung mit H.Jankuhn, W.Schlesinger und E.Schwarz herausgegeben von Herbert Ludat. Giessen, 1960

Melleno, Daniel: Between borders: Franks, Danes, and Abodrites in the trans-Elben world up to 827. (Early Medieval Europe 25 (2017), 3. S. 359–385)

Madsen, Jan Skamby og Lutz Klassen: Nyt fra Fribrødre Å (Skalk. 2018. Februar. Nr.1. Side 20-26)

Müller-Wille, Michael: Maritime Archäologie. Fallbeispiele aus dem südlichen Skandinavien (Siedlungsforschung. Archäologie-Geschichte-Geographie, 15, 1997, S. 9-31)

Nitz, Hans-Jürgen: Zur Erforschung der frühmittelalterlichen Besiedlung im Raum zwischen Osthaz und jenseits der Saale, mit einem Ausblick auf Thüringen (Siedlungsforschung. Archäologie-Geschichte-Geographie 15, 1997, S. 249-302)

Otto Frisingensis: Gesta Friderici Imperatoris (Monumenta Germaniae Historica, XX) <http://thelatinlibrary.com/ottofreising.html>

Petersen, N.M.: De danskes toge til Venden. En historisk fremstilling. Af N. M. Petersen. I: Annaler for Nordisk Oldkyndighed, udgivne af det Kongelige Nordiske Oldskrift-Selskab. 1838-1839.

Rothenburg, R.von: Schlachten, Belagerungen und Gefechte in Deutschland und den angrenzenden Ländern seit dem Jahre 1025 bis 1137 n. Chr. Wien, 1834

Otto Rönnpag: Die Fasaneninsel, der Ursprung Eutins. (Jahrbuch für Heimatkunde Eutin 1987)

Šafařík, Pavel Josef: Slovanské starožitnosti . Bind 2. Praha, 1837-1865.

Saxo Grammaticus: Danmarks krønike. Oversat fra latin af Fr.Winkel Horn efter: Gesta Danorum. Kbh., Aschehoug, 2007

Schmitz, A. : Zur Einwanderung der Slawen in Ostholstein und auf den süddänischen Inseln. Ein Beitrag zur Onomastik im nordwestlichen Ostseeraum. - In: Niende tværfaglige vikingesymposium. Århus – Kiel, 1990. S. 59-77.

Schneeweiß, Jens: Von Karl dem Großen zu Heinrich dem Löwen – Ein Bericht über die aktuellen Forschungen zum Frühmittelalter am Höhbeck, HALD-Band 16/17, Lüchow 2012)

Schuldt, Ewald, Manfred Jählig: Groß Raden: ein slawischer Tempelort des 9./10. Jahrhunderts in Mecklenburg.(Schriften zur Ur- und Frühgeschichte 39. Zentralinstitut für Alte Geschichte und Archäologie), Berlin 1985

Schütte, Gudmund: Our Forefathers: The Gothonic Nations. Cambridge, 1929. Bind 1

Schwebe, Joachim: Volksglaube und Volksbrauch im Hannoverschen Wendland, Köln 1960

Scriptores rerum Merovingicarum. II (Monumenta Germaniae Historica) Hannover, 1888

Skowronek, J. et al.: Historia słowian południowych i zachodnich. Jerzy Skowronek, Mieczysław Tanty, Tadeusz Wasilewski. Warszawa, PWN, 1977.

Slawische Burganlagen in Deutschland (<https://slawenburgen.hpage.com/>)

Steenstrup, Johannes: Danmarks Sydgrænse og Herredømmet over Holsten ved den historiske Tids Begyndelse 800 – 1100. 1900

Suhm, P.F.: Historie af Danmark. Bind 1. Kbh, 1782 (Suhm 1)

Suhm, P.F.: Historie af Danmark. Bind 7. Fra aar 1157 til 1182. Kbh, 1800. (Suhm 7)

Thietmar: Die Chronik Thietmar's, Bischofs von Merseburg,übersetzt von J.C.M.Laurent. Berlin, 1848

VENner & FjenDER. De dansk-vendiske forbindelser i vikingetid og tidlig middelalder.

Et forsknings- og formidlingsprojekt i Storstrøms Amt (Åbne Samlinger) (<http://www.aabne-samlinger.dk/venderprojekt/>)

Werlauff, E.C.: Sophia af Meklenborg, Dronning til Danmark og Norge, med Tilbageblik paa de tidligere Slægtskabsforhold mellem det danske og meklenborgske Regenthuus. Kbh., Schultz, 1841

Zaroff, Roman: Study into Socio-political History of the Obodrites (Collegium Medievale 2003). Oslo, 2003.

Zieliński, Andrzej: Polscy krzyżowcy Orły z krzyżami. 16 marca 2010 (Polityka) <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/historia/1504364,2,polscy-krzyzowcy.read>

Das Zusammenleben von Germanen und Slawen im frühen Mittelalter im heutigen Sachsen-Anhalt (Bildungsserver Sachsen-Anhalt) https://www.bildung-lsa.de/index.php?historyback=1&KAT_ID=4213#art13787

Mapa północno-wschodnich Niemiec około roku 1000.

[Hodinski](#), [Północno-wschodnie Niemcy ok 1000](#), [CC BY-SA 3.0](#)

Z cyklu „Plemiona zachodniosłowiańskie we współczesnych Niemczech w starożytności i średniowieczu” ukazały się dotychczas:

Część 1. De slaviske folks oprindelse og migrationen mod vest. (*Pochodzenie ludów słowiańskich i migracja na zachód*)

Część 2. Obodritterne (*Obodrzyci*)

Część 6. Ukranerne (*Wkrzanie*)

O plemieniu zachodniosłowiańskim, którego ojczyzna leżała bezpośrednio na zachód od Odry, pomiędzy rzekami Uecker i Odrą, a jej północną granicą była Zatoka Szczecińska.

W planach są:

Część 3. Wieleci

O plemionach słowiańskich zamieszkujących północno-wschodnią część Germanii Slavica i tworzących konfederację plemienną Wioletów. Są to następujące plemiona: Czrepienianie, Chyżanie, Dołężanie, Redarowie, Rzeczanie, Doszanie, Brzeżanie i inne.

Część 4. Ranowie

O plemieniu słowiańskim zamieszkującym wyspę Rugia, a także o ich konfliktach z Duńczykami

Część 5. Serbołużycanie

O Słowianach mówiących po łużyku zamieszkujących południową część Germanii Slavica. Są to plemiona Słupianie, Milczanie, Glomici, Niżanie, Susłowie, Łużycanie, Chudzicy, Nieletyce, Kolędycze, i inne.

Część 7. Inne plemiona

Ta sekcja obejmie plemiona Stodoranie (lub Hawelanie), Zamczycy, Stodoranie, Sprewani, Moryczanie i kilka innych. Są to plemiona zamieszkujące tereny na południe od Obodrzytów i Wioletów oraz na północ od plemion łużyczkojęzycznych.

.....

Kontakt do autora: Christian Spangshus, Kroghsvej 21, DK-7500 Holstebro, E-mail: spangshus@spangshus.dk, Tel.: 45-27139027